

ХЪРБЪРТ УЕЛС

МАШИНАТА НА ВРЕМЕТО

Превод от английски: Юлия Бучкова-Малеева, 1984

chitanka.info

ЕДНО

Пътникът във времето (защото ще бъде по-удобно да го наричаме така) се беше впуснал да ни разказва някаква небивалица. Сивите му очи блестяха и неуморно шареха, а обикновено бледото му лице сега пламтеше оживено. Огънят в камината гореше буйно и меката светлина, заструила от електрическите крушки в сребърните лилии, се отразяваше по мехурчетата, които проблясваха и се стопяваха в чашите ни. Столовете, негов патент, по-скоро ни обгръщаха ласкаво, вместо да се оставят да седим на тях и сега бе настъпила оная превъзходна атмосфера след вечерята, когато мислите се реят, приятно освободени от оковите на точността. Ето как ни представи той нещата — като отбелязваше с тънък показалец отделните пунктове, — докато ние седяхме и лениво се възхищавахме на усърдието му да ни обясни този нов парадокс (както го възприехме) и на изобретателния му ум.

— Трябва да ме изслушате внимателно. Имам намерение да поставя под съмнение една-две идеи, които са почти всеобщо признати. Геометрията например, на която са ви учили в училище, се гради на едно погрешно схващане.

— Не е ли твърде обширна тази тема, за да започваме оттук? — каза Филби, човек несговорчив, с рижа коса.

— Не възнамерявам да искам от вас да приемете нещо без солидни основания за това. След малко сами ще признаете онова, което искам от вас. Вие естествено знаете, че математическа отсечка с дебелина, равна на нула, фактически не съществува. Това сте го учили, нали? Същото се отнася и за математическата равнина. Тези понятия са просто абстрактни.

— Точно така — каза Психологът.

— И куб, който има само дължина, ширина и височина, в действителност не може да съществува.

— Тук възразявам — намеси се Филби. — Едно твърдо тяло естествено може да съществува. Всички действителни неща...

— Повечето хора мислят така. Но почакайте за малко. Може ли да съществува куб за един момент?

— Не ви разбирам — каза Филби.

— Може ли реално да съществува куб, който не съществува във времето?

Филби се замисли.

— Очевидно — продължи Пътникът във времето — всяко действително тяло трябва да има четири измерения: дължина, ширина, височина и... време. Но поради естествената нетрайност на материята, която ще ви изясня след малко, ние сме склонни да не обръщаме внимание на този факт. Четири измерения наистина има: трите, които наричаме трите равнини на Пространството, и едно четвърто — Времето. Съществува обаче тенденция да се прави нереално разграничение между първите три измерения и последното само защото от началото до края на живота ни нашето съзнание непрестанно се движи по него в една посока.

— Това — започна някакъв много млад мъж, който видимо се мъчеше да запали отново пурата си от лампата, — това е... напълно ясно.

— И тъй, изключително интересно е защо на това измерение тъй упорито не се обръща внимание — продължи Пътникът във времето и едва забележимо се развесели. — Именно то е Четвъртото измерение, макар някои хора, които говорят за Четвърто измерение, да не съзнават, че имат предвид тъкмо него. Та това е просто друг начин да се погледне на Времето. Между Времето и всяко от трите измерения на Пространството няма никаква разлика, само дето по времето се движи нашето съзнание. Някои наивни люде обаче възприемат този факт от погрешната му страна. Всички вие сте чували какво казват те за това Четвърто измерение?

— Лично аз не съм чувал — каза Провинциалният кмет.

— Ето какво. Говори се, че Пространството, както си го представят нашите математици, има три измерения, които могат да бъдат назовани Дължина, Ширина и Височина, и винаги се определя от съотношението на тези три равнини, всяка от които е под прав ъгъл спрямо другите две. Някои философи обаче питат защо именно три измерения — защо не друга посока под прав ъгъл спрямо останалите три? — и дори са се опитвали да създадат Четириизмерна геометрия.

Професор Саймън Ньюкоум само преди около месец се спря нашироко върху този въпрос пред Нюйоркското математическо дружество. Известно ви е как можем да представим едно триизмерно твърдо тяло върху плоска повърхнина, която има само две измерения; подобно на това те считат, че посредством триизмерни модели могат да представят един четириизмерен — ако съумеят да постигнат перспективата на тялото. Разбирате ли?

— Струва ми се, да — измърмори Провинциалният кмет и като склучи вежди, се вгълби в себе си, движейки устни като човек, който повтаря някакви тайнствени слова. — Да, мисля, че вече разбирам — каза той след малко, добивайки изведнъж съвсем оживен вид.

— Всъщност няма да скрия от вас, че от известно време работя върху тази Четириизмерна геометрия. Някои мои резултати представляват интерес. Ето например един портрет на мъж на осем години, друг на петнайсет, трети на седемнайсет, четвърти на двайсет и три и прочее. Всички те са очевидно части, както виждате, триизмерни проявления на нещо, което съществува в четири измерения, постоянно и неизменяемо.

— Учените — продължи Пътникът във времето след пауза, нужна, за да бъдат по-добре възприети словата му — знаят отлично, че Времето е един вид Пространство. Ето тук една добре позната научна схема, климатична диаграма. Линията, която проследявам с показалец, показва движението на барометъра. Вчера той се бе вдигнал дотук, снощи спадна, тази сутрин отново се покачи и продължи малко по малко чак дотук. Живакът едва ли е следвал тази линия по волята на някое от всепризнатите измерения на Пространството. Но е сигурно, Не се е движил по такава линия и затова тази линия според нас, се движи по измерението Време.

— Но — намеси се Медикът, вторачен в някакъв въглен в камината — ако Времето е действително Четвъртото измерение на Пространството, защо се счита и винаги е било считано за нещо различно? И защо не можем да се движим във Времето, както се движим в останалите измерения на Пространството?

Пътникът във времето се усмихна.

— Сигурни ли сте, че можем да се движим свободно в Пространството? Наляво и надясно можем да вървим; назад и напред също, съвсем спокойно, и хората винаги са го правили. Признавам, че

в две измерения се движим необезпокоявани. Но какво да кажем за движението нагоре и надолу? Тук земното притегляне ни ограничава.

— Не съвсем — каза Медикът. — Има балони.

— Преди балоните обаче, с изключение на някакви причудливи подскоци в близост до повърхността, човек не е имал свобода по отношение на вертикалното движение.

— И все пак е успявал да се вдига и спуска по малко — каза Медикът.

— По-лесно, далече по-лесно се спуска.

— А във Времето изобщо не можете да се движите, не можете да излезете от настоящия момент.

— Скъпи ми господине, тъкмо тук грешите. Именно тук греша и целият свят. Ние винаги изхождаме от настоящия момент. В нашето мислено съществуване, което е нематериално и няма измерения, ние се движим по измерението Време с равномерна скорост от люлката до гроба. Точно както бихме се спускали, ако започвахме живота си на петдесет мили над повърхността на земята.

— Най-трудното обаче е следното — прекъсна го Психологът. — Вие можете да се движите във всички посоки на Пространството, но не можете да се движите във всички посоки на Времето.

— Точно тук е зародишът на голямото ми откритие. Вие грешите, като казвате, че не можем да се движим във Времето. Ако аз например си припомня съвсем ясно някоя случка, аз се връщам до момента, в който тя е Станала, мислено се пренасям, както бихте казали. За момент правя скок назад. Ние, разбира се, нямаме възможност да се задържим назад във Времето, също както дивакът или животното не могат да се задържат на шест фута над земята. Цивилизованият човек обаче може да превиши средното ниво в това отношение. Той може да надвие земното притегляне с балон; защо тогава да не храни надеждата, че един ден ще бъде способен да спре или да ускори хода си в измерението Време, или дори да се обърне и да тръгне в обратната посока?

— Е, това — поде Филби — е вече само...

— Защо не? — отвърна Пътникът във времето.

— Това е противно на всеки разум — каза Филби.

— Какъв разум? — каза Пътникът във времето.

— В един спор винаги можете да докажете, че бялото е черно — каза Филби, — но никога няма да ме убедите.

— Имате право — каза Пътникът във времето. — Но вече започвате да съзирате предмета на моите изследвания из областта на Четириизмерната геометрия. Преди години ми бе хрумнала идеята за една машина...

— За пътешествия във Времето! — извика Много млад мъж.

— Която да се движи във всяка посока на Пространството и Времето в зависимост от решението на нейния водач.

Филби се задоволи само с бурен смях.

— Но аз вече имам доказателства — заяви Пътникът във времето.

— Такава машина би била много удобна за историка подхвърли Психологът. — Той би могъл да попътува назад, за да провери истинска ли е версията за битката при Хейстинг например!

— Не се ли боите да не привлечете вниманието? — каза Медикът. — Нашите прадеди не са обичали особено анахронизмите.

— Така древногръцкият може да се научи направо с устата на Омир или на Платон — сподели много младият мъж.

— Затова пък сигурно ще ви скъсат на изпитите. Немските учени неимоверно много са усъвършенствали гръцкия език.

— Ами бъдещето — намеси се Много младият мъж. Я помислете! Човек може да вложи всичките си пари, да ги остави да трупат лихви и да избърза напред.

— Това е една от най-екстравагантните теории — започна Психологът.

— Да, така ми се струваше и на мен, затова на никого не бях говорил за нея, докато...

— Не стигнахте до доказателства, изградени на експеримент! — извиках аз. — И имате намерение да проверите тази история?

— Експеримент, казвате! — възкликна Филби, който започваше да се дразни.

— Дайте все пак да видим вашия експеримент — каза психологът, — макар всичко това да са празни приказки.

Пътникът във времето се засмя и ни огледа. После все тъй леко усмихнат, бръкнал дълбоко в джобовете на панталона си, той бавно

излезе от стаята и ние чухме как чехлите му зашляпаха по дългия коридор към лабораторията.

Психологът ни изглежда.

— Интересно до какво се е добрал.

— Сигурно някой сръчен фокус — каза Медикът, а Филби опита да ни разкаже за един фокусник, когото видял в Бърслем; ала преди да завърши предисловието към своя разказ, Пътникът във времето се върна и анекдотът на Филби пропадна.

Предметът, който Пътникът във времето държеше в ръка, представляваше проблясваща метална конструкция, не по-голяма от малък будилник и изцяло изработена. По нея имаше слонова кост и някакви прозрачни кристали. Тук се налага да бъда съвсем точен, защото онова, което ще разкажа оттук нататък — освен ако не бъде прието неговото обяснение, — е нещо абсолютно неадекватно. Той притегли една от осмоъгълните масички, каквито имаше в стаята, и я постави пред камината с четирите ѝ крака стъпили на килимчето. На тази масичка положи механизма. После взе един стол и седна. Единственият друг предмет върху масичката беше малката настолна лампа с абажур, която пръскаше ярка светлина върху модела. Наоколо имаше и около десетина свещи, две в месинговите свещници на полицата над камината и няколко в стъклени чаши, така че стаята бе обляна в светлина. Отпуснах се в ниско кресло близо до камината и го придърпах напред, за да се озова почти между Пътника във времето и огнището. Филби седна до него, надничайки над рамото му. Медикът и Провинциалният кмет го наблюдаваха в профил отдясно, а психологът — отляво. Много младият мъж стоеше прав до Психолога. Всички бяхме нащрек. Сега ми се струва вероятно при тези обстоятелства да ни е бил направен фокус, независимо колко тънко замислен и колко сръчно изигран.

Пътникът във времето ни изглежда, а след това се извърна към механизма.

— Е? — запита Психологът.

— Тази дреболия тук — започна Пътникът във време то, облягайки лакти на масичката и полагайки ръце на апарата, — е само модел. Моят план е да направя маши на, която да пътува във Времето. Ще забележите, че видът ѝ е изключително причудлив и че тази

пръчица ту блещука особено, сякаш е недействителна. — Той посочи с пръст частицата. — Тук има и едно малко лостче, ей тук — още едно.

Медикът стана от стола си и занадзърта отблизо.

— Чудно красива изработка — каза той.

— Нужни ми бяха две години да го направя — отвърна Пътникът във времето. А след това, когато всички последвахме постъпката на Медика, каза: — Сега искам да разберете добре, че когато този лост бъде натиснат, машината ще се понесе плавно в бъдещето. Тази седалка е предназначена за Пътника във времето. След малко аз ще натисна лоста и машината ще потегли. Тя ще изчезне, ще премине в бъдещето и ще се изгуби. Разгледайте добре тази вещ. Вижте и масата и се убедете, че тук няма измама. Не искам да загубя този модел и после да ми кажат, че съм мошеник.

Мина навярно около минута. Психологът понечи да ми каже нещо, но се разколеба. После Пътникът във времето насочи пръст към лоста.

— Не — внезапно каза той. — Подайте ми ръката си. — И като се обърна към Психолога, Пое ръката му в своята и му рече да протегне показалец. И така Психологът се оказа лицето, което пусна в ход модела на Машината на времето към неопределеното ѝ пътешествие. Всички видяхме как лостът се превъртя. Бях абсолютно сигурен, че няма измама. Последва лек полъх и пламъкът на лампата трепна. Една от свещите на камината угасна и малката машина изведнъж се завъртя, започна да губи очертания, за секунда заприлича на някаква сянка, на вихър с неясни отблясъци от месинг и слонова кост и в миг я нямаше — изчезна! Като се изключи лампата, масичката остана празна.

За момент всички онемяха. После Филби изруга.

Психологът се съвзе от своя унес и тутакси надникна под масичката. Пътникът във времето весело се засмя на този жест.

— Е, какво? — попита той, имайки предвид Психолога. После, като стана, се упъти към бурканчето с тютюн над камината и започна да пълни лулата си гърбом към нас.

Спогледахме се.

— Слушайте — каза Медикът. — Вие да не се шегувате? Сериозно ли вярвате, че тази машина пътува във времето?

— Разбира се — каза Пътникът във времето и се наведе да запали хартиен фитил от огъня. После се извърна, палейки лулата си, и се взря в лицето на Психолога. (А психологът, за да покаже, че никак не се учудва, си взе пура и се опита да я запали, без да отреже връхчето.) — освен това, отгатък имам една почти готова голяма машина — и той кимна по посока на лабораторията — и когато с нея всичко е наред, възнамерявам да направя едно пътешествие.

— Искате да кажете, че вашата машина пътува във бъдещето? — попита Филби.

— Дали в Бъдещето или в Миналото — не зная със сигурност.

След пауза Психологът се въодушеви.

— Ако е заминала нанякъде, навярно е било в Миналото — каза той.

— Защо? — попита Пътникът във времето.

— Защото според мен тя не се е придвижила в пространството; ако беше отишла в Бъдещето, през цялото време щеше да си остане тук, защото щеше да е пътувала именно през това време.

— Но — намесих се аз — ако се е върнала в Миналото, щяхме да я видим, когато за първи път влязохме в тази стая; също и миналия четвъртък, когато бяхме тук; и по-миналия, и така нататък.

— Сериозни възражения — забеляза Провинциалният кмет, без да взема страна, и се обърна към Пътника във времето.

— Ни най-малко — отговори Пътникът във времето, а на Психолога каза: — Вие мислите! Вие можете да го обясните. Тези разсъждения са лишени от основа, нали, мъгляви.

— Така е — каза Психологът и ни обгърна с очи. — Това е чисто психологически момент. Трябваше да се досетя. Съвсем просто е и чудесно обяснява този парадокс. Ние не можем да видим, нито да усетим тази машина, както не можем да видим спицата наедно въртящо се колело или куршума, който прелита във въздуха. Ако тя пътува през времето петдесет или сто пъти по-бързо от нас, ако за нея минутата е колкото нашата секунда, естествено ще създава впечатление за една петдесета или една стотна от положението, в което се намира, когато не пътува във времето. Съвсем просто.

Той прокара ръка във въздуха, където бе стояла машината. — Ето така — каза той и се засмя.

Седнахме и за момент се вторачихме в празната масичка. После Пътникът във времето ни попита какво мислим за това.

Тази вечер всичко изглежда твърде допустимо — каза Медикът, — но почакайте до утре сутринта, почакайте здравия разум на утрото.

— Искате ли да видите самата Машина на времето? — попита Пътникът във времето. При тези думи той пое лампата в ръка и се упъти по дългия коридор към лабораторията си. Спомням си ясно мъждукащата лампа и силуета на чудноватата му едра глава, танца на сенките и как всички го последвахме, озадачени, ала недоверчиви, и как в лабораторията се озовахме пред един по-голям вариант на малкия механизъм, който бе изчезнал пред очите ни. Някои части бяха от никел, други от слонова кост, а трети очевидно бяха издялани или отломени от скален кристал. В общи линии машината беше довършена, но на скамейката, до няколко чертежа, лежаха недовършени усуканите кристални пръчки и аз поех една от тях, за да я разгледам по-добре. Приличаше на кварцова.

— Вижте какво — каза Медикът. — Вие сериозно ли говорите? Да не би това да е фокус — като оня призрак, който ни показахте миналата Коледа?

— С тази машина — заяви Пътникът във времето, като вдигна високо лампата — възнамерявам да изследвам времето. Ясно ли е? Никога през живота си не съм говорил по-сериозно.

Никой не знаеше как да приеме думите му. Улових погледа на Филби иззад рамото на Медика и той ми намигна многозначително.

ДВЕ

Мисля, че в оня момент никой от нас не повярва напълно в Машината на времето. Истина е, че Пътникът във времето беше от хората, които са прекалено умни, за да им вярват: човек никога нямаше чувството, че вижда всичко около него — винаги подозираше, че зад лъчезарната му искреност се крие някакъв неуловим източник, някоя тайна хитрина. Ако Филби ни беше показал модела и бе обяснил всичко със словата на Пътника във времето, едва ли щяхме да останем тъй скептични спрямо него. Защото щяхме да разберем подбудите му — всеки зарзаватчия би разбрал Филби. Докато у Пътника във времето имаше нещо повече от прищявка, затова и към него проявявахме недоверие. Нещата, които за не тъй умните хора бяха основни, в неговите ръце приличаха на фокус. Погрешно е да се работи с такава лекота. Сериозните хора, които го възприемаха сериозно, никога не можеха да бъдат сигурни в изхода от неговите реакции; те някак съзнаваха, че да се предоверят на преценките си спрямо него е все едно да подредят някоя детска стая със сервизи от китайски порцелан. Затова не мисля, че някой от нас спомена нещо повече относно пътешествието във времето в интервала между този четвъртък и идния, макар странните възможности, които то без съмнение съдържаше, да кръжаха непрестанно в главите ни: правдоподобността на това явление, тоест практическата му невероятност, любопитните предпоставки за анахронизъм и пълно объркване, каквито то предполагаше. Лично мен особено ме занимаваше номерът с модела. За този номер, спомням си, подробно разговарях с Медика, когото срещнах в петъка у Линиън. Той ми съобщи, че бил виждал подобна вещ в Тюбинген и наблегна специално на това, как бе угаснала свещта. Но как бе извършен номерът, така и не можа да обясни.

Следващия четвъртък отидох отново в Ричмънд — Бях, предполагам, от най-редовните посетители на Пътника във времето — и тъй като пристигнах късно, заварих четири-пет души вече събрани в

приемната. Медикът стоеше прав до камината с лист хартия в едната ръка и часовник в другата. Озърнах се за Пътника във времето.

— Вече е седем и половина — каза Медикът. — Не е ли време да похапнем?

— А къде е...? — попитах аз, назовавайки нашия домакин.

— Сега ли идвате? Доста неприятно. Неотложна работа щяла да го забави. С тази малка записка ме умолява да ви призова на вечеря в седем часа, ако дотогава не се върне. Пише още, че ще ни обясни всичко, когато пристигне.

— Жалко ще бъде да ни изстине вечерята — заяви редакторът на известен ежедневник. При тези думи докторът дръпна звънеца.

Психологът бе единственият освен Доктора и мен,

който беше присъствувал на предишната вечеря. Другите бяха Бланк, споменатият вече Редактор, един журналист и някакъв човек — тих, стеснителен и с брада, когото не познавах и който, доколкото успях да го наблюдавам, през цялата вечер не промълви нито дума. На масата запrikaзвахме за отсъствието на Пътника във времето и аз подхвърлих почти на шега, че точно сега може би пътува във времето. Редакторът поиска да му обясним тези думи и Психологът разказа твърде нескоропно за „хитроумния парадокс и номера“, на който преди една седмица бяхме станали свидетели. Тъкмо беше стигнал до средата на своя разказ, когато вратата откъм коридора се отвори бавно и безшумно. Бях с лице към вратата и пръв забелязах това.

— Здравейте! — казах аз. — Най-накрая!

Вратата се разтвори широко и пред нас застана Пътникът във времето. Нададох вик на изумление.

— Господи! Какво се е случило, приятелю? — извика Медикът, който го видя след мен. И тогава всички се извърнаха към вратата.

Видът му беше удивително окаян. Палтото му прашно и мръсно, беше изпоцапано със зелено по ръкавите, косата му — разрошена и както ми се стори, посивяла — или от прах и нечистотии, или защото действително бе загубила цвета си. Лицето му беше призрачно бледо; на брадичката си имаше кафява драскотина — на път да заздравее; изражението му бе на съсипан и изнемощял човек, сякаш сполетян от неизмерима скръб. За момент той спря на прага, като че заслепен от светлината. После пристъпи в стаята. Накуцваше така, както бях

виждал да правят скитници с побити крака. Вперихме безмълвни погледи в него в очакване да заговори.

Той не изрече нито дума, само приближи измъчен към масата и кимна към виното. Редакторът напълни чаша с шампанско и я побутна към него. Той я изпи до дъно и това сякаш го ободри: обходи с очи масата и по лика му пробягна сянка от познатата ми усмивка.

— Какво, за бога, сте направили, човече? — попита Докторът.

Пътникът във времето като че ли не го чу.

— Нека да не ви тревожа сега — каза той с известно затруднение при изричане на думите. — Нищо ми няма. — Спря, подаде чашата за още вино и я гаврътна на един дъх. — Така — каза той. Очите му заблестяха, а по страните му се появи лека руменина. Погледът му се спираше върху всеки от нас с някакво несъзнателно одобрение, после обиколи топлата и уютна стая, Тогава заговори пак, Като че опипвайки почвата за всяка своя дума.

— Отивам да се измия и преоблека и тогава ще слеза да обясня... Оставете ми малко от това овнешко. Умирам от глад. — Той се обърна към Редактора, който беше от редките посетители, и се поинтересува как е със здравето. Редакторът понечи да зададе въпрос.

Ще ви отговоря след минута — каза Пътникът във времето. — Чувствувам се... особено! След малко ще се оправя.

Остави чашата и се упъти към вратата за стълбището. Още веднъж забелязах колко е отпаднал и как меко пришляпват стъпките му, а когато се надигнах, успях да съгледам и краката му точно преди да излезе. Беше обут само с чифт съдрани, изпоцапани с кръв чорапи. Вратата след него се затвори. Хрумна ми да го настигна, но си спомних колко ненавиждаше да се суят край него. За момент мислите ми се отвлякоха. И тогава чух Редактора да казва:

— Забележително поведение на един изтъкнат учен — подреждайки мисли, присъщо на призванието си, в заглавия.

Тези думи върнаха вниманието ми на ярко осветената маса.

— И в какво се състои играта? — попита Журналистът. — Да не би да ни представя „Скитникът-евреин“? Не разбирам.

Срещнах погледа на Психолога и по лицето му прочетох собствените си подозрения. Представих си как Пътникът във времето мъчително куцука нагоре по стълбите. Според мен никой друг не беше забелязал нездравата му походка.

Пръв Медикът се съвзе напълно от изненадата и дръпна звънеца — Пътникът във времето не обичаше да има прислуга на масата за вечеря, — за да донесат едно топло блюдо. Като разбра това, Редакторът пое в ръце вилица и нож, сумтейки, а Мълчаливият продължи да се храни. Всички отново се заеха с вечерята. Известно време разговорът се състоеше от възклицания и мълчаливи паузи на почуда, сетне Редакторът не можеше повече да съдържа любопитството си.

— Да не би нашият приятел да допълва скромните си доходи със самоизтезания? Или може би е навлязъл в своите навохудоносорски фази? — запита той.

— Убеден съм, че всичко това има връзка с Машината на времето — заявих аз и продължих разказа на Психолога за предната ни среща. Новите посетители останаха крайно недоверчиви. Редакторът възрази:

— И какво е това пътуване във времето? Та човек не може да се посипе с прах, като се извъргля в някакъв парадокс, нали? — А сетне, като си представи какво бе казал, разшири карикатурното си описание. — Толкова ли си нямат четки за дрехи в Бъдещето?

Журналистът също не можеше да повярва за нищо на света и се присъедини към Редактора в лековатата задача да сипе подигравки над цялата история. Двамата бяха новоизлюпени вестникари — безкрайно весели и нищо неуважаващи млади люде.

— Разказва нашият Специален кореспондент от другиден — тъкмо заявяваше Журналистът, даже направо викаше, когато Пътникът във времето се върна.

Беше облечен с обикновен вечерен костюм и с изключение на измъчения поглед, нищо не напомняше за промяната у него, която така ме беше поразила.

— Знаете ли — въодушеви се Редакторът, — тези приятели тук твърдят, че сте били на пътешествие в средата на идната седмица!! Ще ни разкажете ли всичко за малката Роузбъри? И какъв хонорар ще поискате?

Пътникът във времето се приближи до стола, отреден за него, без да продума. Усмихна се кротко, както обикновено.

— Къде е овнешкото за мен? — попита той. — Ах, какво удоволствие да бодна отново вилица в месото!

— Разказвайте! — извика Редакторът.

— По дяволите моят разказ! — отвърна Пътникът във времето.
— Искам да хапна нещо. Няма да кажа нито дума, докато не потече малко кръв в жилите ми. Благодаря. И солта.

— Една дума само — казах аз. — Във времето ли пътувахте?

— Да — каза Пътникът във времето с пълна уста и кимна с глава.

— Ще ви заплатя по шилинг на ред за една дословна дописка — предложи Редакторът.

Пътникът във времето побутна чаша към Мълчаливия и чукна с нокът по нея; Мълчаливият, който бе вперил очи в лика му, се стресна и му наля вино. Беше станало вече неудобно да се вечеря. Лично аз не издържах, така напиряха у мен въпросите, а смея да твърдя, че и с останалите беше същото. Журналистът направи опит да разсее напрежението, като заразказва анекдоти за Хети Потър. Пътникът във времето насочи вниманието си изцяло върху вечерята си, демонстрирайки апетит на бездомник. Медикът запуши, наблюдавайки през полупритворените си очи Пътника във времето. Мълчаливият изглеждаше още по-непохвален от обикновено, отпивайки нервно шампанското на чести и решителни глътки. Накрая Пътникът във времето побутна чинията настрана и ни изгледа.

— Налага се да се извиня — каза той. — Направо умирах от глад. Вечерята ми достави страшно удоволствие. — Той протегна ръка за пура и отрязва крайчето. — Но да минем в салона за пушене. Доста дълго ще разказвам, за да седим пред тези мазни чинии.

И като дръпна пътьом звънеца, той поведе групата към съседната стая.

— Вие вече сте разказали на Бланк, на Даш и на Чоуз за машината, нали? — каза ми той и се отпусна в креслото си, назовавайки тримата нови посетители.

— Но това е истински парадокс — заяви Редакторът.

— Тази вечер не ми е до спор. Бих ви разказал преमेждията си, но не мога да споря. Щом желаете, ще ви разправам какво ми се случи — продължи той, — стига да се въздържате и да не ме прекъсвате. Имам желание да ви разкажа всичко. Страшно силно желание. Много неща ще ви прозвучат като измислица. Така да е! Но без друго всичко е истина — всяка думичка. В четири часа бях в лабораторията, а

оттогава... съм живял вече осем дена... дни, каквито нито едно човешко същество досега не е изживяло! Изтощен съм почти докрай, ала няма да мога да заспя, докато не споделя всичко с вас. След това ще си легна. Стига да не ме прекъсвате! Съгласни ли сте?

— Съгласни сме — отговори Редакторът, а ние всички повторихме като ехо: „Съгласни“.

И така Пътникът във времето заразказва това, което предавам тук. Най-напред той се настани в креслото си и заговори като препатил човек. Ала постепенно се оживи. Когато описвам всичко това, чувствавам крайно остро безсилието на перото и мастилото — и преди всичко моето лично безсилие — да предам нещата точно. Вие четете, предполагам, достатъчно внимателно; ала не можете да виждате бялото, откровено лице на разказвача в яркия кръг на малката лампа, нито да чувате интонацията на гласа му. Не можете да разберете как се променя изражението му, когато разказът се насочва в неочаквана посока! Повечето от нас, слушателите, бяха в сянка, защото свещите в салона не бяха запалени и осветени останаха единствено лицето на Журналиста и краката на Мълчаливия от коленете надолу. Отначало се споглеждахме само от време на време. След малко обаче съвсем престанахме да правим това и погледите ни останаха вперени в Пътника във времето.

ТРИ

— Миналия четвъртък споменах пред някои от вас за принципите на Машината на времето и дори ви показах самата машина, още недовършена в работилницата. Тя е там и сега, малко поочукана от пътя, наистина; една от пръчките от слонова кост е пропукувана, а едно от месинговите перила — огънато; но всичко друго е съвсем здраво. Предполагах, че в петък ще я довърша; но в петък, когато почти я бях сглобил, забелязах, че една от никеловите пръчки е точно с един инч по-къса и се наложи да я поправя; ето защо до тази сутрин още не беше готова. Днес в десет часа първата Машина на времето влезе в действие. Огледах я за последен път, изпробвах отново всички винтове, капнах още една капка масло на кристалната ос и се настаних на седалката. Предполагам, че самоубиецът, който насочва пистолет към главата си, се чуди горе-долу по същия начин какво ще последва. Хванах с едната ръка лоста за тръгване, а с другата — за спиране, натиснах първия и почти едновременно — втория. Изглежда се завъртях; усетих кошмарното чувство, че падам; а когато се озърнах, видях, че лабораторията си е същата. Беше ли се случило нещо? За миг се усъмних, че с ума ми нещо става. После забелязах часовника. Преди малко като че ли беше около десет, а сега беше вече близо три и половина!

Поех си дъх, стиснах зъби, хванах с две ръце лоста за тръгване и шеметно излетях. Лабораторията се замъгли и настъпи мрак. Госпожа Уочет влезе и се упъти, очевидно без да ме забележи, към вратата за градината. Предполагам, че за това е нужна около минута, но на мен се стори, че тя прекоси стаята като същинска ракета. Натиснах лоста до крайното му положение. Нощта падна така бързо, все едно че бях загасил лампата, а след миг настъпи утрото. Лабораторията стана прозрачна и изсветля, а след малко стана съвсем неясна. Утрешната нощ настъпи черна, после дойде ден, пак нощ, ден, все по-бързо и по-бързо. Ушите ми се изпълниха с някакъв приливен шепот, а умът ми бе обзет от непонятно, вцепеняващо объркване.

Боя се, че няма да мога да предам особеното усещане на пътешествието във времето. То е безкрайно неприятно. Човек се чувства точно като на панаирджийска железница — едно безнадеждно, стремглаво спускане надолу! Изпитах усещането тъкмо за такова страхотно спускане, предчувствайки неизбежния трясък. Набирайки скорост, нощта започна да следва деня като приплясване на черно крило. След малко смътният спомен за лабораторията като че ли ме напусна и аз видях как слънцето прибягва бързо през небосвода, прескачайки го всяка минута, и как с всяка минута отброява новия ден. Мислех си, че лабораторията вече е разрушена и аз се намирам на открито. Имах смътното впечатление за някакво скеле, но вече се носех толкова бързо, че не възприемах нищо подвижно наоколо. И най-бавният охлюв, който едва пълзи, би се стрелвал шеметно покрай мене. Мигащата смяна на тъмнината и светлината беше изключително болезнена за очите. После в тъмните промеждутъци забелязах как луната се върти бързо през периодите си от новолуние до пълнолуние и смогнах да доловя неясното блещукане на кръжащите звезди. Малко след това, докато се носех все тъй, набирайки скорост, пулсиращата последователност на деня и нощта се сля в някаква непрекъсната сивота; небе то придоби чудна, бездънна синева, разкошен сияен цвят подобен на ранния здрач; подскачащото слънце заприлича на огнена дия, бляскава дъга в пространството; луната се превърна в по-неясна, пулсираща лента; и вече не успях да виждам звездите, освен от време на време някой малко по-ярък кръг, трептящ по тази синева.

Гледката наоколо се замъгли и започна да изчезва. Намирах се още на хълма, където сега е този дом, и край мен се въздигаше билото, сиво и неясно. Виждах как дърветата израстват и се менят като облачета пара — ту кафяви, ту зелени; израстваха, разлистяха се, потръпваха и замираха. Виждах как се вдигат огромни здания, леки и красиви, и как отминават като сън. Цялата повърхност на земята като че ли се променяше — стопяваше се и потичаше пред моя взор. Миниатюрните стрелки по уредите, които отчитаха скоростта ми, се гонеха все по-бързо и по-бързо. Изведнъж забелязах, че слънчевият пояс се мота от едното слънцестояние до следващото за по-малко от минута, и след това скоростта ми нарасна на повече от година в минута; миг след миг белият сняг проблясваше по света и изчезваше, последван от ярката, кратка зеленина на пролетта.

Неприятното усещане при тръгването сега вече не беше тъй болезнено. Накрая всичко се сля в някаква истерична възбуда. Забелязах, наистина, че машината някак неестествено се клатушка, но бях неспособен да разбера от какво. Пък и мислите ми бяха твърде объркани, за да ги насоча натам, затова, подобно на някаква лудост, която все повече и повече растеше в мен, аз се впуснах далече в Бъдещето. Отначало не ми минаваше и през ум да спра и рядко се замислях за нещо друго, освен за новите си усещания. Но след известно време в главата ми нахлу нова поредица от впечатления, изникна някакво любопитство, а с него и известна уплаха — докато най-накрая бях изцяло обладан от тях. Какъв ли неவிждан напредък на човечеството, какви ли чудни преобразования на закостенялата ни цивилизация, мислех си аз, ще видя, когато се вгледам отблизо в неясния, изплъзващ се свят, препускащ и пулсиращ пред очите ми! Около мен се издигаха огромни, превъзходни творения на архитектурата, по-масивни от което и да е здание на моето време, и все пак, както ми се стори, построени от далечни светлинки и мъгла. Виждах как склонът се покрива с по-пищна зеленина, която остава там и през зимата. Дори през булото на обзелия ме хаос земята изглеждаше много хубава. И така мислите ми малко по малко се завъртяха около задачата да спра.

Съществуваше един специфичен риск — да попадна на някаква материя в пространството, където всъщност се намирах и аз, и машината. Докато пътувах с висока скорост във времето, това нямаше значение; бях, така да се каже, разреден — провирах се като пара през пролуките на препречилите се видове материя. Ала спирането щеше да ме разлепи, молекула по молекула, по всичко, което би се изпречило на пътя ми; щеше да доведе атомите ми в такъв тесен контакт с тези на срещнатата преграда, че от това би настъпила огромна химическа реакция — а може би и неочакван взрив, който да разбие и мен, и моя апарат на невероятно малки частици и да ме разпръсне в Небитието. Докато правех машината, такава вероятност ми бе хрумвала няколко пъти; но сетне я бях приел развеселен като един неизбежен риск — риск, който човек задължително трябва да поеме! Сега, когато рискът нямаше да ми се размине, не гледах на него така весело. Факт е, че, без да усетя, абсолютната неизвестност на всяко нещо, мъчителното тръскане и клатушкане на машината и на всичко отгоре чувството на

продължително пропадане бяха изострили нервите ми докрай.. Казах си, че никога няма да спра, и в някакъв пристъп на детинско раздражение тутакси взех решение да спра. Като нетърпелив глупак дръпнах лоста, машината се затъркаля безспир, а аз шеметно полетях във въздуха.

В ушите ми затътна. За момент изпаднах навярно в несвяст. Около мен безжалостно съскаше градушка и аз се озовах седнал на мека трева пред прекатурената машина. Всичко изглеждаше още сиво, но след малко забелязах, че хаотичното бучене в ушите ми изчезна. Огледах се. Вероятно се намирах на някаква поляна в градина, заобиколена от рододендронови храсти, и чак сега забелязах, че лилавите им и пурпурни цветове капят на купища под ударите на градушката. Подскачащите, танцуващи ледени парчета се спускаха като облак над машината и се носеха по земята като дим. В миг бях мокър до кости.

— Чудесно гостоприемство — казах аз — към човек, пропътувал безброй години, за да ви види.

Веднага си помислих колко глупаво е да се оставям да ме вали. Станах и се озърнах. През мътния порой успях да различа сред рододендроните фигура, издялана от бял камък. Ала нищо друго не се виждаше.

Трудно могат да се опишат емоциите ми. Когато завесата от град изтъня, видях вече по-ясно бялата фигура. Беше много голяма, сребриста бреза докосваше рамото ѝ. Направена беше от бял мрамор, подобна по „ферма“ на крилат сфинкс, но вместо да бъдат спуснати вертикално от двете страни, крилата бяха вдигнати така, сякаш тя се готвеше да кацне. Пиедесталът, както ми се стори, беше от бронз и силно зелениясал. Оказа се, че ликът е обърнат към мен; безжизнените очи сякаш ме наблюдаваха; по устните витаеше едва доловима усмивка. Фигурата беше крайно пострадала от времето и това налагаше неприятното усещане за някаква болест. За момент се загледах в нея — половин минута навярно или половин час. Тя като че ли ту приближаваше, ту се отдалечаваше, докато градушката пред нея ту се сгъстяваше, ту изтъняваше. Накрая откъснах поглед и видях как завесата от град съвсем изтъня и небето започна да светлее с обещание за слънце.

Вдигнах очи към надвесената бяла фигура и изведнъж ме обзе мисълта за пълното безразсъдство на моето пътешествие. Какво ли щеше да се окаже, когато тази мъглява завеса се отдръпне напълно? Какво ли се е случило с хората? Ами ако жестокостта се е превърнала във всеобща страст? Ако в този отрязък от време расата е загубила своята мъжественост и се е изродила в нещо нечовешко, лишено от състрадание, при това непреодолимо силно? Сигурно щях да им се сторя някой див звяр от стария свят, само че поради приликата още по-страховит и отвратителен — мръсно създание, което незабавно трябва да бъде убито.

Забелязах вече и други необхватни форми, грамадни здания с преплетени парапети и високи колони, а зад тях залесен хълмист склон, който някак особено се спускаше към мен през затихващата буря. Обзе ме панически страх. Извърнах се неистово към Машината на времето и се заех да я изправам. Докато се мъчех така, слънчевите лъчи пробиха гръмотевичната буря. Сивият порой бе пометен нататък и след малко се оттегли като провлачената мантия на някой призрак. Над мен, в наситената синева на лятното небе, няколко малки кафеникави облачни късове се завъртяха и стопиха. Наоколо се открих ясно огромните сгради, блеснали след градоносната буря и оградени с бяло от нападалите и още нестопени ледени парченца град. Имах чувството, че съм гол сред един непознат свят. Навярно така се чувства птица в открито небе, уверена, че над нея кръжи ястреб, който след малко ще я нападне. Страхът ми прерасна в някаква истерия. Поех си въздух, стиснах зъби и отново се вкопчих яростно, с китки и колене в машината. Тя ме чукна силно по брадичката. С едната ръка на седалката, а другата — на лоста, стоях и тежко пъшках, готов отново да се кача.

Ала заедно с твърдото решение незабавно да отстъпя у мен отново се появи смелостта. Сега вече погледнах този свят на далечното бъдеще с по-голямо любопитство и не така боязливо. В кръглото отворстие високо на стената на една по-близка къща съзрях няколко фигури, облечени с пищни меки одежди. Бяха ме видели и обърнаха лица към мен.

После дочух наблизко гласове. През храстите покрай белия сфинкс се показаха главите и раменете на тичащи хора. Един от тях излезе на пътеката, водеща право към неголямата морава, където стоях

до машината си. Беше дребно създание — високо около четири фута, — облечено с пурпурна туника, захваната в кръста с кожен колан. Беше обуто със сандали или мокасини — не успях ясно да ги различа; до коленете краката му бяха боси, а на главата си нямаше нищо. Обръщайки внимание на това, едва сега забелязах колко топло е тук.

Бях удивен от красотата и грацията на това създание, но и от неописуемата му накърнимост. Поруменялото му лице ми напомни за болните от охтика с онази болезнена хубост, за която навремето толкова често чувахме. Когато го видях, смелостта ми изведнъж се възвърна. Свалих ръце от машината.

ЧЕТИРИ

След миг стояхме един срещу друг с този слабават представител на бъдещето. Той се запъти право към мен и се усмихна. Изведнъж ме удиви отсъствието на какъвто и да е страх в поведението му. После той се извърна към двамината, които вървяха след него, и им заговори на някакъв непонятен, много нежен и плавен език.

Заприиждаха и другите и не след дълго около мен се насъбра малка група от десетина подобни изящни същества. Едно от тях ми каза нещо. Колкото и чудно да ви се стори, хрумна ми, че моят глас е прекалено груб и плътен за тях. Затова тръснах глава и, сочейки ушите си, отново я тръснах. Той направи още една крачка и нерешително докосна ръката ми. Усетих и други меки пипалца по гърба и раменете си. Очевидно искаха да се уверят, че съм истински. В това нямаше нищо обезпокояващо. Нещо у тези симпатични човечета действително будеше доверие — някаква изискана деликатност, детинска непосредственост. При това те изглеждаха тъй крехки, че си представях как бих разхвърлял дузина от тях като най-обикновени кегли. Все пак направих внезапно движение, за да ги предупредя, когато видях как малките им розови ръце заопипваха Машината на времето и, докато още не беше късно, се досетих за опасността, която до този момент бях забравил: присегнах се над предпазните перила, отвинтих ръчките за привеждане в действие и ги пъхнах в джоба си. После се обърнах пак, за да измисля какво да сторя, та горе-долу да се разбера с тях.

Като се вгледах обаче по-отблизо в чертите им, забелязах някои особености в тези симпатични, подобни на дрезденски порцелан същества. Косите им, неизменно къдрави, завършваха на прави, заострени снопчета както на врата, така и край скулите им; по лицата им нямаше и следа от косми, а ушите им бяха свършено миниатюрни. Устните им бяха малки, възтънки и яркочервени, а брадичките им заострени и в края заоблени като малко топче. Гледаха ме с големи и добродушни очи и — това навярно ще ви прозвучи малко самолюбиво

от моя страна — стори ми се дори, че не проявяват кой знае какъв интерес към мен, поне не както очаквах.

И тъй като те не направиха никакво усилие да установят контакт с мен, а просто стояха наоколо, усмихваха се и разговаряха кротко и напевно помежду си, заприказвах ги аз. Посочих Машината на времето и себе си. После, като се позамислих за момент как да изразя понятието време, протегнах пръст към слънцето. Някаква чудата симпатична фигурка с карирани пурпурно-бели дрехи проследи жеста ми и удивително наподобя гръмотевица.

Останах зашеметен, макар намерението на тази постъпка да беше предено ясно. Тозчас в ума ми се появи въпросът: глупави ли са тези същества? Трудно бихте си обяснили как ме озадачи това. Разбирате ли, винаги съм очаквал, че хората от осемстотин и две хиляди и не знам коя година ще са ни изпреварили неимоверно много по знания, в изкуството, във всичко. И точно тогава един от тях ненадейно ми задава въпрос, който го поставя на интелектуалното ниво на някое днешно петгодишно дете — да ме пита, представете си, дали не съм паднал от слънцето с някоя мълния! Това оправдаваше напълно мнението ми, което си бях създадал още като видях дрехите им, нежните им леки крайници и крехките им черти. Умът ми бе обладан от силна вълна на разочарование. За момент изпитах чувството, че напразно съм построил Машината на времето.

Кимнах, посочих слънцето и им демонстрирах тъй изразително гръмотевичния трясък, че направо ги стъписах. Всички отстъпиха крачка назад и се поклониха. После до мен приближи усмихнат мъж, понесъл гирлянд от съвсем непознати красиви цветя и ми го окачи на врата. Идеята му бе посрещната с мелодични ръкопляскания; а след това всички хукнаха да берат цветя и усмихнати да ги мятат по мен, докато накрая едва не ме затрупаха. Вие, които никога не сте виждали такива цветя, трудно можете да си представите колко нежни и прелестни са ги направили безбройните години на култивиране. В този миг някой предложи играчката им да бъде поставена на показ в най-близката сграда и така аз бях поведен покрай беломраморния сфинкс, който като че през цялото време беше наблюдавал с усмивка моето удивление, към едно необятно сиво здание от дялан камък. Докато крачех с тях, дойде ми наум споменът за лековерните ми очаквания за

изключително сериозно и интелектуално потомство и това безпределно ме развесели.

Сградата имаше просторно преддверие, а размерите ѝ бяха колосални. Аз, естествено, бях зает да наблюдавам растящата тълпа от дребосъци и широко зейналия пред мен портал, здрачен и загадъчен. Първото ми впечатление от света, който съгледах над главите им, беше безкрайна плетеница от живописни храсти и цветя в отдавна изоставена градина, но без бурени. Пред очите ми се простираха множество високи тънки стебла с чудновати бели цветове, чиито восъчни листенца бяха с дължина около един фут. Растяха в безпорядък наоколо, сякаш диви сред пъстрите храсти, но, както казах, в този момент не успях да ги разгледам подробно. Машината на времето беше изоставена на тревата между рододендроните.

Арката над главния вход беше богато украсена с резба, но аз, разбира се, не сполучих да разгледам отблизо резбата, макар като минавах под нея да ми се стори, че напомня стари финикийски орнаменти, и ме изненада колко зле изпочупени и разнебитени бяха те. На входа ме посрещнаха неколцина още по-ярко облечени хора и ние пристъпихме вътре, аз — с изпоцапани одежди от деветнадесетия век, някаква съвсем неуместна гротеска с венец от цветя обкръжен от нарастваща тълпа с пъстроцветни пастелни туники и ослепително бели ръце и крака, сред звънък смях и радостна реч.

Големият портал водеше към обширен салон с кафяви тапети. Таванът тънеше в сянка, а прозорците, донякъде с цветни стъкла, а нагоре изпочупени, пропускаха мека и приятна светлина. Подът представляваше огромни блокове от някакъв много твърд бял метал, но не плочи, нито мозайка, просто блокове, при това тъй изтъркани, навярно от постоянното движение на отминалите поколения, че по най-често използваните места бяха силно вдълбани. Напреко по дължината на салона бяха наредени многобройни маси от плосък полиран камък, на около фут от земята, а върху тях се виждаха купчини плодове. Различих неестествено едри ягоди и портокали, но останалите виждах за първи път.

Между масите бяха пръснати множество възглавници. Моите домакини се настаниха по тях, припявайки ми да сторя същото. Без да се церемонят повече, те се заеха да ядат плодовете направо с ръце и да хвърлят корите, дръжките и прочее остатъци в заоблените отвори по

краищата на масите. Не се посвених да последвам примера им, защото усещах жажда и глад. Докато правех това, заразглеждах вече спокойно салона.

Най-силно ме порази, струва ми се, порутеният му вид. Стъклописите по прозорците, които представляваха само геометрични форми, бяха целите изпочупени, а завесите, които се спускаха в долната им половина, бяха покрити с плътен слой прах. С крайчеца на окото долових, че тъгълът на мраморната маса до мен беше пропукал. И все пак общото впечатление беше, че наоколо цари изключителен разкош и красота. В салона се хранеха може би няколко стотици люде и повечето от тях, седнали колкото е възможно по-близо до мен, ме наблюдаваха с интерес, а очичките им бляскаха над плодовете, които ръфаха. Всички бяха облечени с едни и същи меки, макар и очевидно здрави, копринени дрехи. И така, изглежда, плодовете съставляваха единственото им ядене. Тези люде от далечното бъдеще бяха заклет вегетарианци и докато им гостувах, макар и да ме обземаха някои нечисти копнения, се налагаше и аз да стана плодоядец. Наистина впоследствие разбрах, че конете, добитъкът, овцете и кучетата са изчезнали също като ихтиозаврите. Но плодовете се оказаха много вкусни; един особено, който вероятно зрееше през цялото време, докато пребивавах там, някакъв хлебен сорт в тристенна черупка — беше много апетитен и винаги го предпочитах пред другите. Отначало се озадачавах пред всички тези неизвестни плодове и още по-неизвестни цветя, ала след това започнах да осъзнавам тяхното значение.

Досега ви разказвах за плодския си обяд в далечното бъдеще. Но веднага щом утолих малко апетита си, реших да положа усилия да понауча езика на новите си приятели. Очевидно това трябваше да бъде следващата крачка. Плодовете бяха удобна тема като начало и поемайки в ръка един, заиздавах ред въпросителни звуци и знаци. Сериозно се затрудних да изразя мислите си. Отначало мъчителните ми действия предизвикаха изненадани погледи или неукротим смях, но малко след това някакво светлокосо дребно създание навярно се досети за намерението ми и повтори една дума. Наложих се да се разбъбрят и да си обяснят надълго и нашироко помежду си за какво става дума, а първите ми опити да произнеса изисканите тънички звуци на техния език събудиха невероятно веселие. Аз обаче се

чувствувах като учител сред деца и проявих усърдие, затова не след дълго вече имах на разположение поне дузина съществителни имена; после преминах на показателните местоимения и дори на глагола „ям“. Но всичко това ставаше бавно и дребосъците скоро се умориха и поискаха да се измъкнат от въпросите ми, затова реших, по-скоро по необходимост, да им предоставя възможността те да ми предават кратки уроци, щом желаят така. Не след дълго открих, че уроците действително бяха съвсем кратки, защото никога не бях срещал полениви и по-неенергични хора.

Скоро забелязах и нещо много чудновато у домакините ми — липса на интерес. Те идваха при мен с нетърпеливи викове на удивление, като деца, но също като децата много скоро се отказваха да ме разглеждат и хукваха след някоя друга играчка. Едва когато вечерята и усилията ми да разговарям приключиха, видях, че почти всички, които в началото ме бяха наобиколили, си бяха отишли. Чудно колко скоро и аз престанах да уважавам тези дребосъци. Затова още щом задоволих глада си, излязох пред портала отново сред огрения от слънцето свят. Продължих да срещам още такива люде от бъдещето, които тръгваха след мен да си побъбрят и да ми се посмеят и като ми се усмихваха, приятелски махваха с ръка и отново ме изоставяха на собствените ми грижи.

Когато се озовах извън просторния салон, над света се беше спуснал вечерният покой и пейзажът се къпеше в топлите отблясъци на залязващото слънце. Отначало много се обърках. Всичко бе тъй различно от света, който познавах — дори цветята. Голямото здание, от което бях излязъл, се намираше на полегатия склон на обширна речна долина, ала Темза се беше изместила навярно на миля от сегашното си положение. Реших да се изкатеря на върха на едно възвишение, на около миля и половина по-нататък, откъдето щях по-добре да разгледам нашата планета от осемстотин и две хиляди седемстотин и първата година. Защото, нека обясня, тъкмо тази дата отмерваха малките уреди на моята машина.

Вървях и внимателно запомнях всяко свое впечатление, което щеше вероятно да ми помогне да обясня това състояние на прелестна разруха, в която бях заварил света — защото това наистина си беше разруха. Поемайки нагоре, например, съгледах огромна купчина гранит, споен от масивни количества алуминий, един необятен

лабиринт от стръмни стени и порутени купища, сред които се виждаха плътни групи много красиви, подобни на пагоди растения — навярно коприва, — но великолепно оцветени в кафяво по листенцата и неспособни да жулят. Това очевидно бяха разрушените останки от някоя огромна постройка, чието предназначение така и не можах да отгатна. И тъкмо тук, малко по-късно, бях осъден да претърпя най-неочаквано преमेждие — първите признаци за едно още по-неочаквано откритие, — но за това ще говоря, когато му дойде редът. Изведнъж ми хрумна нещо и аз се огледах, спрял да отдъхна за малко на някаква площадка: наоколо не се виждаха никакви къщурки. Сигурно вече не се правеха отделни къщи, нямаше навярно и отделни домакинства. Тук-там сред зеленината надничаха сгради като палати, а къщите и вилите, тъй характерни за английския пейзаж, бяха изчезнали.

Краят на тази мисъл събуди нова. Погледнах шепата дребосъци, които вървяха след мен. И тогава изведнъж осъзнах, че всички носят еднакви костюми, имат еднакви меки и безкосмени лица и еднаква девическа заобленост на крайниците си. Може би ще ви се стори чудно, че до този момент не бях забелязал това. Ала всичко беше съвършено непознато. Сега този факт ми стана пределно ясен. По своите костюми и по всички белези във физиката и поведението, които сега у нас разграничават половете един от друг, тези хора на бъдещето бяха еднакви. А децата приличаха на миниатюрни копия на своите родители. Така установих, че в това далечно бъдеще децата са безкрайно недоразвити, поне физически, а по-късно открих и изобилие от доказателства в подкрепа на моето мнение.

Виждайки спокойствието и сигурността, в които живееха тези хора, разбрах, че силната разлика между половете можеше все пак да се очаква; защото силата на мъжа и мекотата на жената, семейната институция и разграничението в професиите са извоювана необходимост в една епоха на физическо насилие. Но там, където населението е уравновесено и обилно, повишената раждаемост се превръща в зло, а не в благо за държавата; там, където насилието се проявява по изключение и потомството е осигурено, има по-малка нужда — всъщност няма никаква нужда — от плодовити семейства и специализирането на половете по отношение на нуждата от деца изчезва. Ние виждаме известни такива зачатъци дори в наше време, а в

бъдещето това беше доведено докрай. Ето така, напомням ви, размишлявах аз. По-късно обаче щях да осъзная колко далече съм бил от действителността.

Докато мислех за тези неща, вниманието ми бе привлечено от приятна малка постройка, подобна на кладенец, под някакъв купол. Между другото ми се стори странно, че още съществуват кладенци, но продължих нишката на размишленията си. Нагоре по хълма нямаше ни една по-голяма сграда и тъй като пешеходните ми възможности очевидно бяха станали удивителни, след малко за първи път бях оставен сам. Обзет от странно чувство на свобода и приключения, напрегнах сили да стигна билото.

Там намерих една скамейка от някакъв жълт метал какъвто не бях виждал, на места покрита с възрозова ръжда и почти обвита в мек мъх, а страничните облегалки, отлети и оформени като глави на грифони. Приседнах и заразглеждах необятната шир на стария ни свят под залеза на този дълъг ден. Никога не бях съзирал тъй скъпа и прелестна гледка. Слънцето се бе спуснало вече над хоризонта и западът пламтеше в позлата, прорязан от хоризонтални пурпурни и алени ивици. Долу се разливаше долината на Темза, където реката блестеше като гладка стоманена лента. Вече говорих за огромните дворци, пръснати сред разнообразната зеленина, някои в развалини, други — все още обитавани. Тук-там в тази безлюдна градина от земята се издигаше някоя бяла или сребриста фигура, другаде отведнъж изникваше с отвесните си линии някой купол или обелиск. Огради нямаше, нито какъвто и да е знак за собственост, нито признаци на земеделие; цялата земя се беше превърнала в градина.

Както си разглеждах наоколо, захванах по своему да тълкувам нещата, които бях видял, и същата вечер вече имах що-годе сносно обяснение. По-късно се оказа, че съм стигнал само половината на истината — или само бях зърнал едната страна на многоликата истина.

Струваше ми се, че съм попаднал сред човечеството в неговия упадък. Аленеещият залез ме наведе на мисълта за залеза на човека. За първи път започнах да осъзнавам една странна последица от усилията на обществото, в които всички ние сега вземаме участие. И все пак, ако се замислим, това е свършено логично. Силата иде в резултат на нуждата; сигурността насърчава слабостта. Работата по усъвършенстване на житейските условия — истинският

цивилизоващ процес, който все повече и повече обезпечава живота — бе вървяла неотклонно към своя връх. Една след друга се бяха трупали победите на съюзеното човечество над Природата. Нещата, които сега са само мечти, се бяха превърнали в проекти, съзнателно осъществени и прокарани напред. И това пред мен беше жътвата!

В края на краищата канализацията и селското стопанство днес са все още в първобитен стадий. Днешната наука атакува една малка част от човешките болести, но дори и така тя разпространява постоянно и настойчиво своите постижения. Нашето земеделие и овощарство унищожават плевелите само на някои места и култивират най-много десетина от всичките растения, като оставят огромния брой да се пребори както намери за добре. Ние облагородяваме любимите си растения и животни — но колко малко са те — постепенно, чрез селективно отглеждане; ту някоя нова, по-вкусна праскова, ту грозде без семе, ту по-уханен и по-едър цвят, ту по-удобна порода добитък. Облагородяваме ги постепенно, защото идеалите ни са смътни и пробни, а познанията ни твърде ограничени; защото и Природата се стеснява и бави в непохватните ни ръце. Един ден всичко това ще бъде организирано все по-добре. Такава е посоката на течението независимо от приливите и отливите. Целият свят ще бъде интелигентен, образован и всички ще си помагат; нещата ще тръгнат все по-бързо към пълното покоряване на Природата. Накрая ще поправим мъдро и внимателно равновесието в животинския и растителния свят, за да го нагодим към човешките си нужди.

Тази поправка, според мен, навярно вече беше направена и то добре; направена за Времето въобще, през цялото време, изминато от моята машина. Във въздуха нямаше никакви мушици, по земята — никакви плевели и плесен; навсякъде растяха плодове и възхитителни, уханни цветя; наоколо хвърчаха лъчисти пеперуди. Беше постигнат идеалът на превантивната медицина. Болестите бяха заклеимени и унищожени. През целия си престой не бях видял ни едно доказателство за съществуването на заразни болести. И трябва да споделя с вас, че тези промени бяха нанесли силно отражение дори на процесите на гниене и развала.

Влияние имаше и върху постиженията на обществото. Видях човечеството настанено в приказни домове, превъзходно облечено и въпреки това никой не се занимаваше с тежък труд. Нямаше признаци

на борба, нито социална, нито икономическа. Магазинът, рекламата, транспортът, цялата търговия, която изгражда корпуса на нашия свят, бяха изчезнали. Съвсем естествено тогава в тази златиста привечер беше да се спра на идеята за социалния рай. Обществото, според мен се бе справило с трудностите по увеличаване на населението и то бе престанало да расте.

Ала с тази промяна на условията неизбежно идва приспособяването към промяната. Ако приемем, че биологията не е купчина от грешки, коя е тогава причината за човешкия интелект и дръзновение? Несгодите и свободата: условия, при които оцеляват активните, силните и мислещи хора, а по-слабите биват изправяни до стената; условия, които поощряват честното сътрудничество между способните, поощряват сдържаността, търпението, решителността. А семейната институция, емоциите, породени от нея, свирепата ревност, нежността към новороденото, родителското себеотрицание, всичко това намира оправдание и подкрепа в грозящите ни беди от младите. Добре тогава, а къде са тези грозящи беди?

Налице е вече едно чувство и то ще се разраства противно на съпругеската ревност, противно на свирепото майчинство, противно на страстта от всякакъв вид; неща, които сега не са ни нужни, и неща, които ни карат да се чувствуваме неловко, като някакви оцелели диваци, отрепки в един пречистен и приятен живот.

Замислих се за физическата слабост на хората, за липсата на интелигентност у тях и за тези огромни руини и изведнъж вярата ми в съвършената победа над Природата се затвърди. Защото след победата настъпва покоят. Човечеството е било силно, енергично и интелигентно и е използвало цялата си жизненост, за да промени условията, в които е живяло. И ето сега се проявява реакцията на тези променени условия.

При новите условия на съвършено охолство и сигурност тази неспокойна енергия, която за нас е сила, ще се превърне в слабост. Дори в наше време известни тенденции и желания, навремето необходими, за да се оцелее, са вече постоянен източник на неуспех. Физическото безстрашие и любовта към битките например не помагат кой знае колко — може дори да представляват пречка за един цивилизован човек. А в състоянието на физическо равновесие и осигуреност няма въобще да е нужна власт — нито интелектуална,

нито физическа. Безброй години, мислех аз, не е съществувала опасност от война или индивидуално насилие, опасност от зверове, опустошителни болести, за които да е необходима сила, за да се оздравее, не е бил нужен непосилен труд. За такъв живот са еднакво годни както слабите, така и силните, затова слабите вече съвсем не са слаби. Дори са по приспособени за него, защото силните биха се разяждали вътрешно от енергията, за която вече няма да има излаз. Без съмнение изящната красота на сградите, които виждах, бе постигната вследствие последната вълна на вече безсмислената енергия на човечеството, преди то да се установи в тази съвършена хармония, при която живее — тържеството, с което бе започнал този последен велик покой. Такава е била винаги съдбата на съхранената енергия — тя се захваща с изкуство и с еротика, а след това настъпват леността и развалата.

Накрая дори и този творчески импулс ще отмре — и почти беше отмрял във времето, на което станах свидетел. Да се украсяват с цветя, да танцуват, да пеят на слънцето: това беше останало от творческия дух, нищо друго. Накрая и това щеше да се стопи и да се превърне в доволно бездействие. Нас ни поддържа бодри воденичният камък на мъката и несгодата и, струва ми се, тъкмо тук видях най-накрая разбит този омразен воденичен камък!

Стоях в сгъстяващия се здрач и си мислех, че с това простичко обяснение съм разгадал тайната на света — разгадал цялата мистерия на тези хорица. Навярно контролните мерки, които бяха измислили, за да не расте населението, бяха прекалено сполучливи и броят им беше намалял, вместо да се задържи. Може би на това се дължаха изоставените руини. Обяснението ми беше много просто и естествено уязвимо — както са повечето погрешни теории!

ПЕТ

Седях и размишлявах върху този безусловен триумф на човека, когато пълната луна, жълта и издута, се показва иззад преливащото сребристо сияние на североизток. Ярките фигури там долу престанаха да се движат, безшумно прелетя бухал, а аз потръпнах от хладината на нощта. Реших да се спусна по пътя и да потърся къде да спя.

Опитах да намеря позната сграда. Погледът ми попадна на фигурата на белия сфинкс върху бронзовия пиедестал, която сега, когато изгряващата луна бе станала по-ярка, напълно се откри. Пред него видях и сребърната бреза. Там бяха и преплетените рододендрони, черни на бледата светлина, там беше и малката поляна. Погледнах пак поляната. Самодоволството ми се смрази от страшно съмнение. „Не — казах си уверено, — това не е същата поляна.“

Беше обаче същата поляна. Защото бялото, прокажено лице на сфинкса бе обърнато към нея. Можете ли да си представите какво изпитах, когато се убедих напълно в това? Не можете. Машината на времето я нямаше!

По лицето като камшик ме шибна изведнъж вероятността да загубя собствената си епоха, да бъда оставен безпомощен в този непознат нов свят. Само мисълта за това представляваше физическо изживяване. Чувствувах как ме стиска за гърлото и как спира дъха ми. След още миг ме обзе влудяващ страх и аз хукнах с нечовешки подскоци надолу по склона. На едно място паднах с главата напред и ожулих лицето си; нямах време да изтрия кръвта и продължих да скачам и бягам, а по страната и брадичката ми потече топла вадичка. Докато бяха, не преставах да си повтарям: „Сигурно са я преместили малко, бутнали са я зад храстите да не пречи.“ Въпреки това тичах с всички сили. И през цялото време бях уверен, както става понякога, когато човек е смъртно застрашен, че всичко това е глупост някаква, инстинктивно сигурен, че машината е скрита от мен. Дишането ми зачести. Стори ми се, че изминах цялото разстояние от върха на хълма до поляната, близо две мили, само за десет минути. А аз не съм млад.

Докато тичах, ругаех на глас глупашката си доверчивост да оставя машината, като по този начин още повече губех дъх. Извиках силно, ала никой не отговори. В този осветен от луната свят сякаш не помръдваше ни едно живо същество.

Когато стигнах на поляната, най-лошите ми страхове излязоха верни. От машината нямаше и следа. Загледан в празното пространство сред тъмната плетеница от храсти, усетих, че припадам и се вледенявам. Затичах наоколо освирепял, сякаш машината можеше да бъде скрита в някой ъгъл, после изведнъж спрях, скубейки коси. Над мен се въздигаше сфинксът на бронзовия пиедестал, бял, лъскав, като че болен от проказа, на светлината на изгряващата луна. Стори ми се, че се усмихва подигравателно на моя ужас.

Сигурно бих се успокоил, ако можех да си представя, че малките жители са скрили моя механизъм под някой навес, стига да не бях тъй уверен в тяхната физическа и интелектуална немощ. Това именно ме смайваше: чувството за някаква неподозирана от мен до този момент сила, с чиято намеса бе изчезнало моето изобретение. В едно обаче бях сигурен: машината не можеше да се движи във времето, освен ако някоя друга епоха не произведеше точното ѝ копие. Прикачването на лостовете — след малко ще ви покажа как става това — пречеше на всеки, който би се опитал да тръгне с нея, когато лостовете са извадени. Беше придвижвана и скрита само в пространството. Но къде тогава можеше да бъде?

Вероятно съм изпаднал в някаква истерия. Спомням си, че тичах като смахнат напосоки сред осветените от луната храсти около сфинкса, разбуждайки някакво бяло животно, което на неясната светлина бях взел за малък елен. Помня също, късно през нощта, как удрях със свити юмруци храстите, докато от прекършените клони кокалчетата на ръцете ми се изпонарязаха и закървиха. После, хлипащ и съсипан от мъка, се спуснах към огромното каменно здание. Големият салон беше тъмен, утихнал и пуст. Подхлъзнах се по неравния под и паднах върху една от малахитовите маси, като едва не си счупих глезена. Запалих кибритена клечка и запристъпвах покрай прашните завеси, за които вече ви разказах.

Открих втори огромен салон, отрупан с възглавници, по които спяха десетина дребосъци. Без съмнение те много се озадачиха от второто ми появяване, идвайки съвсем ненадейно от тишината на

нощта с необясним тропот и мъждиво пламъче на кибритената клечка. Защото те бяха забравили вече кибрита.

— Къде е моята Машина на времето? — заревах аз с пълен глас като някое сърдито дете, спуснах се върху им и ги разтърсих. Сигурно съм ги стъписал. Някои се разсмяха, но повечето наистина се изплашиха. Като ги видях да ме наобикалят, ми хрумна, че при тези обстоятелства постъпвам крайно глупаво, като се опитвам да събудя чувството им за страх. Защото, съдейки по поведението им денем, бях решил, че сигурно са забравили да се плашат.

Рязко захвърлих клечката и поваляйки някакъв човек пред себе си, тръгнах отново напосоки през просторната трапезария и излязох на лунната светлина. Дочух ужасени викове и малките им крака затупуркаха и се запрепъваха наоколо. Не си спомням точно какво правих, докато луната пълзеше нагоре по небето. Мисля, че ме влудяваше тъкмо неочакваният характер на моята загуба. Чувствувах се безнадеждно откъснат от своя род — едно неизвестно животно в един непознат свят. Трябва да съм се щурал като обезумял напред-назад, с крясъци и викове, отправени към бога и съдбата. В паметта ми е останала някаква страхотна отпадналост, която продължи през цялата тази дълга нощ на безкрайно отчаяние; помня, че надничах от едно невероятно място в друго, опипвах осветените от луната руини и докосвах странни същества в черните сенки; накрая легнах на земята до сфинкса и заридях, абсолютно изнемощял. Не ми беше останало нищо освен безкрайната мъка. А след това заспах, и когато отново се събудих, беше ден и няколко врабчета подскачаха по тревата толкова близо до мен, че можех да ги улова с ръка.

Седнах, обгърнат от свежото утро, и се опитах да си припомня как съм попаднал тук и защо дълбоко в себе си усещам, че съм изоставен и нещастен. И тогава нещата ясно се подредиха в главата ми. На обикновената, разумна дневна светлина вече бях способен да огледам съвсем добре обстоятелствата. Сетих се за необузданото безсмислие на моята лудост от предната нощ и едва сега се оказах в състояние да размисля. „Ами ако стане най-лошото? — си казах аз. — Ако машината е безвъзвратно загубена или, да речем, унищожена? Ще се наложи да запазя спокойствие и да остана търпелив, да изуча навиците на тия хора, да си изясня характера на моята загуба и да разбера как да си набавя материали и инструменти; така че в края на

краищата евентуално да си направя нова машина.“ Това би била единствената ми надежда, но все пак беше по-добре от отчаянието. При това този свят беше красив и интересен.

Може пък машината само да е преместена някъде. Въпреки това трябва да остана спокоен и търпелив, да намеря скривалището ѝ и да си я възвърна силом или с хитрина. Мислейки така, криво-ляво се изправих на крака и се огледах, зачуден, къде бих могъл да се окъпя. Чувствувах се изтощен, вдървен и мръсен. Свежото утро предизвика у мен желание и аз да се освежа. Бях съсипан от емоции, И наистина, когато се заех с работа, аз се изумих от несъстоятелното си безпокойство предната нощ. Внимателно разгледах тревата по полянката. Известно време разпитвах, доколкото можех, който ми попадне от дребосъците, но без успех. Всички те все не смогваха да разберат жестовите ми; някои направо се втрещяваха, други взимаха знаците ми за шега и се смееха. Едва въздържах ръцете си по-далеч от симпатичните им усмихнати личица. Желанието ми беше доста нелепо, ала дяволът, роден от страха и слепия гняв, трудно се обуздаваше и все гореше от нетърпение да се възползва от объркването ми. Меката земя под мен ми даде по-добър съвет. Намерих дълбока бразда, издълбана точно между пиедестала на сфинкса и белезите, оставени от собствените ми крака, когато при пристигането ми се бях мъчил да преобърна машината. Наоколо имаше и други следи от стъпки, чудновати тънки стъпала като, да речем, на ленивец. Това насочи вниманието ми към пиедестала. Беше изработен, както вече споменах, от бронз. Само че не беше обикновен блок, а украсен от четирите страни с дълбоко очертани плочи. Приближих и почуках по тях. Пиедесталът беше кух. Разгледах най-внимателно страничните плочи и открих, че не са отлети заедно с рамката. Дръжки или панти нямаше, но очевидно страничните плочи, ако представляваха врати, както предположих, се отваряха отвътре. Едно нещо обаче ми стана ясно. Не беше нужно кой знае какво умствено усилие, за да проумея, че Машината на времето се намира в този пиедестал. Как беше попаднала там, беше вече друг въпрос.

В този миг видях да идват към мен откъм храстите и под обсипаните с цветове ябълкови дръвчета двамина мъже с оранжеви одежди. Усмигнах им се и кимнах да приближат. Когато дойдоха, аз посочих бронзовия пиедестал и направих опит да им внуша да го

отворят. Но още при първия ми жест да сторя това, те реагираха много странно. Не зная как да ви предам изражението им. Представете си, че трябва да направите нещо крайно неприлично пред една изискана дама — тя би погледнала точно така. Те се оттеглиха, като че ги бях обидил най-жестоко. Опитах и с едно на вид добродушно човече в бяло с абсолютно същия резултат. Поведението им ме караше някак да се почувствувам засрамен. Но, както вече знаете, аз си исках обратно Машината на времето и повторих жеста си пред човечето. Когато и то ми обърна гръб, нервите ми не издържаха. Настигнах го с три скока, хванах го за робата около врата и го задърпах към сфинкса. Тогава съзрях ужас и отвращение по лицето му и тутакси го пуснах.

Все пак не се предадох. Заудрях с юмрук по бронзовите плочи и ми се стори, че дочух нещо отвътре, по-точно някой като че ли се кикотеше, но можеше и да греша. Взех един голям камък от реката и зачуках с него, докато сплесках една извивка от декорацията, а зеленилката захвана да се рони на прашни парчета. Навярно притеснените човечета ме бяха чули как блъскам на чести пристъпи, но нищо не предприеха. Видях по склона малка група да ме наблюдава крадешком. Накрая, разгорещен и отмалял, седнах и огледах мястото. Бях обаче твърде неспокоен, за да разглеждам дълго; прекалено цивилизован съм да съзерцавам без край. Мога да работя с години върху някоя задача, но никак не ми е в характера да стоя и чакам в бездействие двайсет и четири часа.

След известно време станах и се заразхождах безцелно между храсталаците и към хълма. "Търпение — казах си аз. — Щом искаш да си възвърнеш машината, остави сфинкса на мира. Ако те имат намерение да ти вземат машината, едва ли ще спечелиш нещо, като счупиш този пиедестал, ако ли не, ще си я вземеш обратно, веднага щом успееш да си я поискаш. Да седиш така сред всички тези неизвестни неща и да си блъскаш главата с една единствена загадка, е безнадеждно. Това се нарича мономания. Погледни този свят. Изучи го, разгледай го добре, пази се от прибирзани оценки за неговия смисъл.

Накрая ще намериш ключа към всичките му тайни. И изведнъж в ума ми нахлу смешната ситуация, в която се намирах: мисълта за годините, прекарани в учение и нечовешки усилия да се придвижва в бъдещето, а сега — страстното ми желание да избягам от него. Бях си измайсторил най-сложния и безнадежден капан, който човек би могъл

да измисли. И макар да постъпвах против себе си, не можах да се сдържа. Разсмях се от душа.

Крачейки през огромния дворец, ми се стори, че малките човечета ме избягват. Може би си внушавах, а може би се дължеше на блъскането ми по бронзовите врати. Въпреки това доста осезателно чувствах изолацията. Внимавах обаче да не издавам тревогата си и се въздържах да ги гоня и само след ден-два нещата се върнаха на обичайните си места. Доколкото можех се оправях с езика, а освен това задълбочих проучванията си. Или бях пропуснал някои тънкости, или езикът им беше безкрайно опростен — почти без изключение съставен от конкретни съществителни и глаголи. Абстрактните термини бяха, изглежда, малко, а в преносен смисъл не се говореше. Изреченията им обикновено бяха прости, с по две думи и аз не успявах нито да изразя, нито да разбера каквото и да било, освен само най-обикновените предлози. Реших да потуля в някое кътче на паметта си мисълта за Машината на времето и тайната на бронзовите врати под сфинкса, докато растящите ми познания не ме върнат при тях по естествен път. И все пак, както сами разбирате, някакво чувство ме теглеше към оня кръг с радиус от няколко мили около точката на пристигането ми.

Доколкото виждах, целият свят се простираше наоколо със същото щедро великолепие както долината на Темза. От всеки хълм, който изкачвах, съзирах едно и също изобилие от прелестни сгради, безкрайно разнообразни по отношение на материали и стилове, едни и същи кичести горички от вечнозелени растения, едни и същи отрупани с цвят дръвчета и бухнали храсти. Тук-там проблясваше като сребро вода, а по-нататък земята се гънеше в синкави вълнообразни възвишения и се губеше в лазура на небето. Малко особени ми се сториха и сега привлякоха вниманието ми някакви кръгли кладенци, няколко на брой и, както забелязах, много дълбоки. Един от тях се намираше край пътя към хълма, който бях изкачил по време на първата си разходка. Също като останалите беше обточен с бронз, украсен с чудновати орнаменти и покрит с малък купол, който го предпазваше от дъжда. Седнал отстрани на тези кладенци и взрян в тъмните им дълбини, не виждах да блещука вода, нито различавах отражението на запалена клечка кибрит. Но във всички чувах да кънти все едно: туп-туп-туп, като тътена на някаква голяма машина; по трептенето на

пламъка на кибритената клечка открих, че по оста на тези кладенци се движи плътен въздушен поток. Хвърлих парче хартия в гърлото на един от тях и вместо да се спусне бавно надолу, то бе всмукано тутакси навътре.

След време започнах да свързвам тия кладенци с високите кули, пръснати наоколо по склоновете; защото на моменти над тях въздухът се раздвижваше така, както се вижда в горещи дни над огрения от слънчев зной морски бряг. Съпоставяйки тези неща, стигнах до категоричното заключение, че това е широка система от подземна вентилация, чието истинско предназначение трудно може да се обясни. Отначало бях склонен да я свържа със здравния апарат на тези хора. Това на пръв поглед бе най-правдоподобното обяснение, но затова пък абсолютно неправилно.

Тук трябва да призная, че докато се намирах в това истинско бъдеще, научих много малко за канализацията, звънците, способите на пренасяне и подобните устройства. В някои от представите за Утопията и идните времена, които съм чел, се дават огромни количества сведения за строителството, социалните придобивки и тем подобни. Но докато тези подробности могат много лесно да се измислят, когато цял един свят се съдържа във въображението на един човек, те са напълно непостижими за истинския пътешественик сред действителността, каквато аз заварих там. Представете си какво ще разказва за Лондон на своето племе един негър, току що пристигнал от Централна Африка? Какво би могъл да знае той за железопътните компании, за социалните движения, за телефонните и телеграфни проводници, за пощенските служби и за останалите неща? Ние все пак бихме имали желание да му ги обясним! Но колкото и да научи, каква част от това би могъл да предаде на своя непътувал приятел? Помислете само колко малка е пропастта между един негър и един бял от наше време и колко огромна е тя между мен и ония от Златната ера! Съзнавах колко много остава невидимо за мен, без да забравям удобствата, за които то допринасяше; но с изключение на общото ми впечатление за автоматизацията, боя се, че бих могъл да ви разкажа само нищожна част от различията.

По отношение на погребенията например не виждах никакви признаци за кремиране, нито нещо подобно на гробници. Но ми хрумна, че някъде все пак е възможно да има гробници (или

крематориуми), които да остават извън обсега на моите наблюдения. Това беше също въпрос, който съзнателно си поставих, но по тази точка отначало любопитството ми претърпя силно поражение. Всичко това много ме озадачаваше, а се наложи да отбележа и още нещо, което ме озадачи докрай: сред тези хора нямаше нито възрастни, нито недъгави. Трябва да призная, че удовлетворението от първите ми теории за автоматизирана цивилизация и декадентстващо човечество не трая дълго. Въпреки това не можех да измисля нищо друго. Ще ми позволите да изложа затрудненията си. Няколкото големи дворци, които подробно бях разгледал, представляваха обикновени жилища с просторни трапезарии и спални помещения. В тях не можеха да се открият никакви машини, нито никакви уреди. И все пак тези люде бяха облечени в приятни тъкани, които на моменти сигурно се нуждаеха от подменяне, а сандалите им, макар и неукрасени, бяха доста сложни образци на металната индустрия. Без съмнение те се произвеждаха по някакъв начин. А дребните хорица не проявяваха и капчица творчески усет. Наоколо нямаше магазини и работилници, нито никакви признаци за внос. През цялото време те си играеха кротко, къпеха се в реката, любеха се някак игриво, ядяха плодове и спяха. Не можех да разбера откъде идва прогресът.

А сега да се върнем към Машината на времето: нещо, не знаей какво, я бе пренесло в кухия пиедестал на белия сфинкс. Защо? Да бяха ме убили, пак нямаше да се сетя. И тези безводни кладенци и блещукащите стълбове. Усещах, че ми липсва, нещо, за което да се заломя.

Усещах... как да ви кажа? Представете си, че откривате някакъв надпис с изречения тук и там на отличен и ясен английски, примесени с други изречения, съставени от свършено неизвестни вам думи, дори букви. И така ето как ми се представи светът на осемстотин и две хиляди седемстотин и първата година на третия ден от моето пребиваване в него!

В този ден си намерих и приятелка — така да се каже. Докато наблюдавах как неколцина дребосъци се къпят в една плитчина, един от тях се вцепени и се понесе надолу. Течението по средата на реката беше доста бързо, ала не чак толкова буйно за един що-годе добър плувец. И за да ви дам някаква идея за необикновените недостатъци на тези същества, ще ви кажа, че ни едно от тях дори не понечи да се

притече на помощ на слабоватите викове на дребната женица, която се давеше пред очите им. Когато осъзнах това, свалих набързо дрехите си и като нагазих малко по-навътре, подхванах нещастницата и я изкарах на сушата. Малка разтривка на крайниците я доведе в съзнание и доволен от постъпката си, аз си тръгнах. Бях вече тъй разочарован от тях, та не очаквах никаква благодарност. Тук обаче бях сгрешил.

Това се беше случило сутринта. Следобеда отново срещнах дребната женица, както я възприемах, тъкмо когато се връщах от поредната обиколка и тя ме посрещна с викове на радост и ми подари голям венец от цветя — очевидно изплетен специално за мен. Това направо ме смути. Възможно е да съм бил подтиснат. Все пак се постарях да покажа колко съм благодарен за този дар. Скоро седяхме в неголяма каменна ниша, увлечени в разговор, който се състоеше предимно от усмивки. Приятелското поведение на това създание ме трогваше точно както би ме трогнало някое дете. Подавахме си един другиму цветя, а тя ми целуваше ръцете. Същото правех и аз. Сетне се опитах да заговоря и разбрах, че името ѝ е Уийна, което, макар и да не разбирах, някак съвсем ѝ прилягаше. Така започна чудноватото ни приятелство, което продължи седмица и завърши както сега ще чуете!

Тя беше същинско дете. Непрекъснато искаше да е с мен. Опитваше да ме следва навсякъде и когато излязох на нова обиколка, ми се прииска да ме остави и затова избързах напред, а тя се измори и завика жално след мен. Но нали все пак ми се налагаше да се заема с проблемите на този свят. Казах си, че не съм дошъл в бъдещето, за да се занимавам с някакъв маловажен флирт. Независимо от това покрусата ѝ, когато тръгвах без нея, беше тъй голяма, излиянията ѝ при раздяла на моменти стигаха до безумие и според мен в последна сметка нейната преданост бе за мен колкото успокоение, толкова и мъка. Не зная защо, но тя за мен беше все пак голяма утеха. Мислех си, че нейната привързаност се дължи на детинска обич. Твърде късно разбрах обаче колко съм я наранил, като я напуснах. И твърде късно осъзнах напълно какво представляваше тя за мен. Защото, като проявяваше така обичта си и показваше по своему деликатно и незабележимо колко държи на мен, малкото, прилично на кукла създание, придаваше на завръщането ми в района на белия сфинкс усещането, че едва ли не се завръщам у дома; а превалях ли хълма, трескаво търсех с очи мъничката ѝ фигурка в бяло и златисто.

От нея научих също, че светът още не се е отърсил от страха. Денем тя беше достатъчно смела и странно защо много ми вярваше; защото веднъж, в един много особен момент, аз я погледнах заплашително и тя само ми се засмя. Но се боеше от тъмното, боеше се от сенките, от черните неща. За нея тъмнината беше най-страховитото нещо. Като че извикваше у нея единствено по рода си безразсъдно усещане, което ме наведе на някои мисли и наблюдения. Така открих, наред с другите неща, че след здрач тези дребни хорица се събират в големите къщи и спят на многобройни групи. Влизането при тях без светлина ги хвърляше в силен смут. Никога не бях виждал вечер някой навън или сам у дома си. И въпреки това само от глупост не си взех поука от този страх и без да обръщам внимание на безпокойството на Уийна, настоях да спя далеч от тези дремещи тълпи.

Това я разтревожи неимоверно, ала накрая надделя необяснимата ѝ привързаност към мен и в продължение на пет нощи след нашето запознанство, включително и последната, тя спа, положила глава на моята ръка. Разказът ми обаче се отклонява от моите приключения, като говоря сега за нея. Доколкото си спомням, това се случи през нощта преди нейното спасение. Събудих се призори. Бях неспокоен, сънувал бях крайно неприятни сънища — как съм се удавил и как по лицето ме опипват морски анемонии с меки пипала. Стреснах се от съня с особеното усещане, че току-що от стаята е побягнало някакво сивкаво животно. Опитах отново да заспя, но бях напрегнат и нервен. Беше настъпил оня неясен сив час, когато из тъмнината запълзват всякакви неща, когато всичко е лишено от цвят и очертание и все пак е действително. Станах и слязох в голямата зала, а оттам на плочника пред двореца. Помислих дали не мога да се възползвам от безсънието си, за да погледам изгрева.

Луната залязваше, гаснещият ѝ блясък и първите бледи признаци на зората се смесваха в някакъв призрачен светлик. Храстите бяха мастиленочерни, земята — мрачносива, небето — безцветно и навъсено. На моменти ми се струваше, че нагоре по хълма съзирам духове. На няколко пъти, докато обхождах с поглед склона, ми се мярнаха бели фигури. Двата пъти ми се стори, че някакво самотно бяло маймуноподобно същество тича, устремено нагоре по хълма, а сетне близо до развалините видях цяла група, понесла тъмно тяло. Вървяха бързо. Не успях да забележа какво стана с тях. Сякаш

изчезнаха сред гъсталака. Имайте предвид все пак, че зората още не бе настъпила. Изпитвах познатото и вам вероятно вледеняващо, несигурно чувство на ранното утро. И не вярвах на очите си.

Когато източното небе просветля и денят настъпи с пълна сила, а яркоцветните му багри отново се върнаха на света, аз огледах зорко наоколо. Ала не видях никакви следи от белите си привидения. Навярно бяха само създания на полусенките. „Сигурно са били призраци, — допуснах аз. — Кой знае от коя година са?“ Защото се сетих неизвестно откъде за Грант Алън^[1] и ми стана забавно. Ако всяко поколение измре и остави призраци, твърдеше той, накрая светът ще се препълни с призраци. Според тази теория те сигурно вече бяха нараснали неизброимо за тези осемстотин хиляди години и никак не беше чудно, че срещнах четири наведнъж. Но шегата не ме успокои и цялата сутрин си мислих за тези фигури, докато не ги избих от главата си, когато се наложи да спася Уийна. Необяснимо защо ги свързвах с бялото животно, което бях срещнал при първото си трескаво дирене на Машината на времето. Уийна ги бе пропъдила съвсем навреме. Въпреки това скоро те щяха да обладаят много по-страшно мислите ми.

Вече споменах, струва ми се, колко по-топло беше времето в този Златен век. Не зная на какво се дължеше. Може би слънцето беше по-горещо или земята беше по-близо до него. Нормално би било да предполагаме, че в бъдеще слънцето ще продължи равномерно да изстива. Хората обаче, незапознати с разсъждения, подобни на тези на младия Дарвин, забравят, че накрая планетите една по една ще се завърнат отново в тялото на майката. Когато започнат да настъпват тези катастрофи, слънцето ще заблести с нова сила; такава съдба може да претърпи и някоя вътрешна планета. Независимо от причината налице беше фактът, че слънцето беше много по-горещо, отколкото го познаваме сега.

И така през една много гореща утрин — мисля, четвърта за мен, — докато търсех къде да се скрия от жегата и яркия пек в колосалните развалини край големия дом, където спях и се хранех, се случи нещо странно: препъвах се из купищата мазилка, когато ненадейно открих тесен коридор, чийто край и странични прозорци бяха затрупани от нападали камъни. В контраст с блясъка навън отначало тук ми се стори непрогледно тъмно. Влязох пипнешком, защото промяната от светлото

към мрака предизвика черни петна в очите ми. Внезапно спрях онемял. От тъмното ме гледаха две очи, отразяващи като фосфор светлината отвън.

Вкамени ме старият инстинктивен страх от диви зверове. Стиснах ръце и погледнах от упор в разтворените очни ябълки. Боях се да се обърна. Тогава ми дойде наум мисълта за абсолютната сигурност, в която на пръв поглед живееше това човечество. Спомних си за непонятния ужас от тъмното. Преодолявайки донякъде страховете си, пристъпих крачка напред и заговорих.

Признавам, че гласът ми бе дрезгав и разтреперан.

Протегнах ръка и докоснах нещо меко. В миг очите се метнаха встрани и покрай мен притича нещо бяло.

Обърнах се с разтуптяно сърце и съгледах чудновата маймуноподобна фигура с особено наведена напред глава да тича през огряното от слънце пространство зад мен. Тя се блъсна в една гранитна скала, залитна и след миг се скри в черната сянка в подножието на друг куп разрушена зидария.

Впечатлението ми от това същество е, разбира се, непълно; но съм сигурен, че беше мръснобяло и имаше странни, големи, сивочервени очи; беше с лененоруса коса, която се спускаше по гърба. Но както казах, мина много бързо покрай мен, за да го разгледам подробно. Не мога дори да кажа дали тичаше на четири крака, или предните му крайници висяха ниско. След миг колебание го последвах сред втория куп развалини. Отначало не успях да го открия; но като посвикнах с непрогледния мрак, се озовах пред един от ония овални, подобни на кладенци отвори, за които ви бях разказвал, наполовина закрит от една паднала колона. Изведнъж ми хрумна нещо. Да не би това създание да е изчезнало в шахтата? Запалих клечка кибрит и като погледнах надолу, видях малко, бяло, подвижно същество с големи ярки очи, което вървеше заднишком и неотклонно се взираше в мен. Потръпнах. Приличаше страшно на човек-паяк!

То се спускаше надолу по стената и в този миг забелязах за пръв път множество метални стъпала и дръжки, които образуваха нещо като стълба надолу по шахтата. Клечката догоря, опарвайки пръстите ми, падна и угасна, а когато запалих нова, малкото чудовище беше изчезнало.

Не знаей колко време съм стоял, загледал в кладенеца, докато успея да си наложам мисълта, че съществото, което бях видял, е човек. Постепенно пред мен изплува истината: човекът не беше останал Само в един вид, а се бе разграничил в две отличаващи се живи същества; прелестните деца на Горния свят не бяха единствените потомци на нашето поколение; наследници на всички епохи бяха и тези избелели, мръсни, нощни същества, едно от които се бе стрелнало край мен.

Замислих се за тези белеещи в мрака колони и за моята теория за подземната вентилация. Започвах да се досещам какво е истинското им предназначение. А какво ли място заема, чудех се аз, този лемур в моята схема на съвършено балансирана организация? Каква е връзката му с ленивата ведрина на красивите жители на Горния свят? И какво се крие там, на дъното на тази шахта? Седях на ръба на кладенеца и си казвах, че сигурно няма от какво да се боя и че е наложително да се спусна долу, за да намеря ключа към решението на моите затруднения. Въпреки това изпитвах определен страх. Докато се колебаех дали да тръгна, съгледах две същества от Горния свят да се отправят с любимата си спортна крачка от светлината към сянката. Мъжът преследваше жената и както тичаше, я замеряше с цветя.

Те сякаш се разтревожиха, че ме виждат там, опрян с ръка на съборената колона и взрян в кладенеца. Очевидно смятаха за невъзпитано да се наднича в тези отвори; защото когато им го посочих и се опитах да скалъпя някакъв въпрос на техния език, те видимо се разтревожиха още повече и извърнаха лица. Но проявих интерес към кибритата ми и аз запалих няколко клечки, за да им доставя радост. Направих нов опит да ги заговоря за кладенеца и отново не успях. Затова ги изоставих с намерение да се върна при Уийна и да видя какво мога да откопча от нея. Но мислите ми вече работеха лудо; моите догадки и впечатления се пренареждаха и наместваха в нова хипотеза. Сега вече предполагах какво е предназначението на тези кладенци, на вентилационните кули, на загадъчните призраци; да не говорим, че подразбирах и какво е значението на бронзовите порти и каква е съдбата на Машината на времето! Съвсем смътно започвах да проумявам и как беше решен икономическият проблем, който така ме озадачаваше.

А ето и новата хипотеза. Чисто и просто този втори вид човек живееше под земята. Съществуваха три основни обстоятелства, които

ме караха да мисля, че рядката им поява над земята се дължи на намаленото зрение вследствие продължителния живот под земята: това е характерно за много животни, които живеят предимно в мрак — например бялата риба на кентъкските пещери. После тези големи очи и качеството им да отразяват светлината са присъщи на нощните същества — доказателство са бухалът и котката. И последно, това очевидно объркване на светло, този припрян, макар и непохватен бяг към тъмните сенки и особеният наклон на главата денем — всички тези неща подкрепят теорията за изключителна чувствителност на ретината.

Значи под краката ми земята сигурно е чудовищно богата на тунели и тези тунели представляват убежището на новата раса. Наличието на вентилационни шахти и кладенци по високите склонове — всъщност навсякъде освен по поречието — показваха колко универсални са техните укрепления. Съвсем естествено е тогава да приемем, че тъкмо в този изкуствен подземен свят бе създадена мрежа, необходима за спокойствието на расата на светлината. Идеята беше тъй очевидна, че аз тутакси я възприех и продължих да се занимавам с мисълта, по какъв начин се е разкъсала така човешката раса. Сигурно вече очаквате моята теория в цялостен вид; макар лично аз много скоро след това да установих колко далече е тя от истината.

Изхождайки от проблемите на нашата епоха, отначало ми се струваше ясно като бял ден, че ключът към цялото това положение е постепенното увеличаване на сегашната социална разлика между Капиталиста и Работника. Това без съмнение ще ви се види прекалено гротескно — и неизмеримо невероятно! — макар още отсега да съществуват обстоятелства, които сочат натам. Има такава тенденция да се използват подземните пространства за не тъй декоративни цели на цивилизацията. Градската железница на Лондон например, новите електрически железници, метрата, подземните работилници и ресторанти, всички те се увеличават и множат. Очевидно, мисля си аз, тази тенденция е растяла, докато промишлеността постепенно е загубила правото си да съществува на открито. Имам предвид, че тя все повече е потъвала във все по-дълбоки и по-големи подземни фабрики, изисквайки по този начин все повече време, докато най-накрая...! Нима сега един работник от източните квартали на Лондон не живее при такива изкуствено създадени условия, които практически

го откъсват от естествената повърхност на земята? И отново склонността към разкош на по-богатите хора — която се дължи несъмнено на растящото усъвършенствувание на тяхното образование и разширяващата се пропаст между тях и грубата сила на бедните вече води до затваряне съобразно интересите им на значителни площи от повърхността на земята. Около Лондон например близо половината от по-добрите земи са забранени за външни лица. И същата тази увеличаваща се пропаст — която се дължи на продължителността и разходите на процеса на висшето образование и увеличените улеснения и изкушения за по-изискан начин на живот от страна на богатите — ще направят все по-рядка размяната между класите, насърчаването на смесените бракове, което в момента забавя разцепването на нашия вид по линията на социалните пластове. И така накрая над земята ще останат Имащите, които ще се интересуват от удоволствията, удобствата и красотата, а под земята — Нямащите, работниците, които ще продължат да се приспособяват към условията на своя труд. Попаднали там, те несъмнено ще трябва да плащат данък, и то немалък, за вентилирането на своите пещери, а ако откажат, ще умрат от глад или ще се задушат от неизплатени дългове. Тези от тях, които не са способни да се приспособят и се разбунтуват, ще умрат, накрая, тъй като равновесието ще трябва да се поддържа, оцелелите ще съумеят да се нагодят към условията на подземния живот, ще станат щастливи по своему, също като хората от Горния свят. И разбира се, съвсем естествено ще настъпят изисканата красота и линеещата бледина.

Голямото тържество на човечеството, за което бях мечтал, прие нов вид в мислите ми. Това не беше тържеството на нравственото възпитание и всеобщото сътрудничество, каквото си бях представял. Вместо това виждах истинската аристокрация, въоръжена с усъвършенствувана наука и извеждаща до логически край днешната индустриална система. Нейното тържество не беше просто тържество над природата, а тържество над природата и над нашия брат. Такава, искам да ви предупредя, беше моята теория в оня момент. Нямах убедителен екскурзовод според модела на утопичните книги. Моето обяснение може би е абсолютно погрешно. Но още си мисля, че е всъщност най-правдоподобното. Дори и при такова предположение уравновесената цивилизация навярно отдавна беше превалила своя

зенит и сега вече гниеше. Прекалено съвършената сигурност на обитателите на Горния свят ги бе довела до бавна деградация, до всеобщо смаляване на ръста, на силата и интелекта. Това личеше съвсем ясно. Още не подозирах какво се бе случило с обитателите на Подземния свят; но от онова, което бях видял от Морлоките — така между другото се наричаха тези същества, — можех да си дам сметка за още по-безмерната модификация на човешкия тип от Елоите, красивата раса, която вече познавах.

И тогава заприиха тревожните съмнения. Защо Морлоките ми бяха откраднали Машината на времето? Защото бях сигурен, че именно те я бяха взели. Защо, след като Елоите са господари, не могат да ми възвърнат машината? И защо се страхувах толкова от тъмнината? Продължих, както ви казах, да разпитвам Уийна за Подземния свят и пак останах разочарован. Отначало тя не искаше да разбере въпросите ми, а сега направо отказа да отговаря. Трепереше, като че ли темата беше непоносима. А когато настоях, навярно малко по-грубо, тя се разрида. Това бяха единствените сълзи освен моите, на които станах свидетел в тази Златна епоха. Когато ги видях, незабавно престанах да я тормозя за Морлоките и се заех да прогоня тези признаци на човешкото наследство от очите на Уийна. Много скоро тя се усмихна и запляска с ръце, докато аз тържествено палех клечка кибрит.

[1] Грант Алън (1848–1899) — канадски писател, получил образованието си в Оксфордския университет в Англия и приятел на Ч. Дарвин; освен множеството романи, есета, стихове и критични произведения е написал биографията на Дарвин. Б. пр. ↑

ШЕСТ

Може да ви се струва чудно, но едва след два дена успях що-годе безпогрешно да тръгна по новооткритите следи. Тези бледи тела ме отблъскваха някак особено. Бях полуизбелели също като червеите и мекотелите, консервирани в спирт в някой зоологически музей. При докосване до тях човек изпитваше усещането за нещо нечисто и студено. Моето отвращение очевидно се дължеше главно на симпатиите ми към Елоите, чиято ненавист спрямо Морлоките сега вече започвах да оправдавам.

Следващата нощ не спях добре. Навярно здравето ми не беше съвсем в ред. Бях потиснат, объркан и разяждан от съмнения. Един-два пъти изпитах дълбок страх, за който не можах да открия определена причина. Спомням си как допълзях безшумно в големия салон, където малките хора спяха на лунната светлина — тази нощ Уийна беше сред тях, — и се почувствувах окуражен от тяхното присъствие. Дори ми дойде наум, че само след няколко дни луната ще излезе от последната си четвърт, нощите ще станат тъмни и тогава навярно от низините ще се появят още по-многобройни групи от тези неприятни същества, тези побелели Лемури, тази нова сган, която бе заменила старата. През следващите два дни усещах неспокойствието на човек, който се дърпа пред неизбежно задължение. Бях уверен, че ако проникна смело в тази подземна загадка, ще намеря Машината на времето. И все пак не можех да се изправя пред загадката. Да имах поне един другар, щеше да е по-различно. Но бях тъй ужасяващо сам, че дори спускането надолу в мрака на кладенеца ме разтърсваше от отвращение. Не знаех дали можете да разберете това мое чувство, ала хич не бях сигурен какво се спотайва зад гърба ми.

Именно това безпокойство, тази несигурност може би ме водеха все по-надалеч в моите изследователски експедиции. Когато един път тръгнах на югозапад, към хълмистата местност, която ние сега наричаме Коум ууд, забелязах в далечината, по посока на Банстед от деветнайсети век огромна зелена сграда, на вид различна от всичко,

което бях виждал до този момент. Беше по-голяма от най-големите дворци или развалини, които бях срещал там, а фасадата имаше ориенталски декорации: предната стена беше лакирана в резедав оттенък, нещо между синьо и зелено, подобно на китайски порцелан. Тази новост във външния вид предполагаше новост и във функцията и аз реших да разбера каква е тя. Ала денят напредваше, а тази сграда се изпречи пред погледа ми след дълго и уморително скитане, затова реших да оставя приключението за следващия ден и да се върна при уютата и ласките на малката Уийна. На сутринта забелязах съвсем ясно, че любопитството ми към Двореца от зелен порцелан е един вид самозалъгване, което ми дава възможност да отложам с още един ден задължението, от което се боях. Реших да се заема със спускането, без да губя повече време, и рано-рано тръгнах към един кладенец край развалините от гранит и алуминий.

Малката Уийна затича с мен. По пътя към кладенеца тя танцуваше, но като видях как се навеждам над отвора и поглеждам вътре, странно се разтревожи.

— Довиждане, малка моя Уийна — казах аз и я целунах, после се обърнах и захванах да опипвам парапета, за да открия стъпалните куки. Сторих го доста припряно, признавам, защото се боях да не се изпари смелостта ми! Отначало тя ме гледаше изумена. После нададе жален вик и като затича към мен, ме задържа с малките си ръце. Мисля, че тъкмо упорството ѝ ме накара да продължа действията си. Отскубнах се от нея, навярно малко по-грубо от нормалното, и след миг се озовах в отвора на кладенеца. Видях разкривеното и лице над парапета и се усмихнах, за да я окуража. После отместих поглед надолу към тънките куки, в които се бях вкопчил. Наложих се да слизам по шахта, дълбока близо двеста ярда. Спускането извършвах, като се опирах на металните пръчки, които се подаваха от стената на кладенеца, и тъй като бяха пригодени за същества, много по-малки и леки от мен, съвсем скоро се изтосих. И не само това! Една от пръчките се огъна надолу към черната бездна. За момент увиснах на една ръка, а след този случай повече не посмях да се отпускам. Ръцете и гърбът ми се сковаха, но аз продължих колкото може по-бързо да стъпвам по отвесната стена. Обърнах очи нагоре и видях отвора, малък син диск, в който грееше една звезда, докато главицата на малката Уийна стърчеше като обла черна издантина. Някаква машина под мен

боботеше все помощно и тягостно. Всичко освен този малък диск горе беше абсолютно тъмно, а когато отново вдигнах очи, Уийна беше изчезнала.

Изпаднах в мъчително безпокойство. Мина ми през ум да опитам отново да се изкача по шахтата и да захвърля този Подземен свят. Но докато мислех така, продължих да се спускам. Накрая с върховно облекчение видях да се откроява неясно в тъмното, на един фут от мен, неширока дупка в стената. Извих се нататък и открих, че това е отвор на тесен хоризонтален тунел, където можех да си полегна и почина. Но все не стигах до него. Ръцете ме боляха, гърбът ми беше схванат, а аз треперех от непрекъснат страх да не падна. А и непрогледната тъмнина дразнеше неимоверно очите ми. Въздухът се тресеше от тътена и бръмченето на някакви машини, които навярно поддържаха течението в шахтата.

Не знаех колко дълго съм лежал. Събудих се от допира на мека ръка по лицето ми. Сепнах се в мрака и припряно извадих клечка кибрит: когато я запалих, съгледах три прегърбени бели създания, подобни на онова, което бях срещнал горе сред развалините и което бързо бе побягнало от светлината. Тъй като живеяха в тази според мен непроницаема тъмнина, очите им бяха ненормално големи и чувствителни също като зениците на рибите от дълбините и отразяваха светлината по същия начин. Не се съмнявах, че ме виждат в този абсолютен мрак и като че изобщо не се страхуваха от мен. Но щом запалих кибрита, за да ги огледам, те хукнаха стремглаво и изчезнаха в тъмните канали и тунели, откъдето очите им необикновено се блещеха към мен.

Опитах да ги повикам, но езикът им очевидно беше различен от този на горните люде, така по неволя си останах само с този опит и още тогава в мен се загнезди мисълта да избягам, преди да завърши експедицията си. Но си казах: „Вече си се захванал“ и като поех пипнешком през тунела, усетих как шумът от машините се усилюва. След малко стените край мен изчезнаха и аз се озовах в голямо открито пространство, запалих нова клечка и забелязах, че съм влязъл в огромна сводеста пещера, която тънеше в мрак отвъд кръга на моето пламъче. Това, което съгледах вътре, беше точно колкото може да се види, докато гори една клечка кибрит.

Паметта ми, както разбирате, е неточна. Големи силуети на някакви огромни машини се открииха в тъмата, от тях падаха изкривени черни сенки, в които се спотайваха от блясъка неразличими призрачни Морлоки. Между другото наоколо беше душно и потискащо, а във въздуха се носеше слаб дъх на прясна кръв. Малко по-нататък, по централната пътека, се намираше малка маса от бял метал, а върху ѝ се виждаше някаква храна. Значи Морлоките ядяха сурово месо. В оня момент се почудих какво ще е това голямо оцеляло животно с такава едра червена става? Но почти нищо не се различаваше: тежката миризма, грамадните форми, лишени от всякакво съдържание, мръсните фигури, спотаени в сенките, чакащи само отново да бъдат обгърнати в мрак! Ключката догоря, опърли пръстите ми и падна, сгърчена червена точка в чернотата.

Беше ме спохождала неведнъж мисълта колко зле подготвен бях тръгнал на тази експедиция. Когато полетях с Машината на времето, бях обладан от абсурдната мисъл, че хората на Бъдещето сигурно ще са далече по-напред от нас по отношение на всички свои уреди. Бях дошъл без оръжие, без лекарства, без нищо за пушене — на моменти страшно ми се допушваше, — дори без достатъчно кибрит. Да бях се сетил поне за фотоапарата! Бих ги щракнал като нищо, пък след това щях да си ги разглеждам. Но уви, сега стоях там с единствените оръжия и сили, които ми бе дала Природата — ръцете, краката и зъбите; това и четирите кибритени клечки, които ми бяха останали.

Боях се да продължа пътя си сред всичката машинария в тъмното и едва при последната искрица светлина открих, че запасът ми от клечки съвсем бе намалял. До този момент не ми беше хрумвало да ги пестя и бях изхабил почти половин кутия за изумление на обитателите на Горния свят, за които огънят беше нещо нечувано. Сега, както ви казвам, ми бяха останали само четири и докато стоях в тъмното, някаква ръка докосна моята, мършави пръсти заопипваха лица ми и аз усетих особена, неприятна миризма. Счу ми се, като че ли край мен диша цяла тълпа такива страшни малки същества. Усетих как някой леко подръпва кутията кибрит от ръката ми, а зад мен други ръце затеглиха дрехата ми. Съзнанието за тези невидими същества, които ме разучават, беше неопишимо неприятно. Внезапно разбрах колко малко зная за техния начин на мислене и поведение и това ясно изпъкна пред мен в тъмата. Разкрещях се колкото мога по-силно. Те се стреснаха и

побягнаха, а сетне почувствувах как отново ме наобикалят. Впиха се още по-смело в мен, нашепвайки помежду си странни звуци. Разтърсих мощно тяло и отново креснах — съвсем неистово. Този път не се изплашиха толкова много и когато отново приближиха, сред тях се разнесе чудноват смехоподобен шум. Ще призная, че бях обезумял от страх. Реших да запаля нова клечка и да избягам под защитата на пламъка. Сторих го, удължавайки пламъчето с парче хартия от джоба си. Оттеглих се бързо към тесния тунел. Но тъкмо бях влязъл в него, когато пламъкът угасна от струята въздух и в черния мрак чух как Морлоките зашумоляха като листи, пометени от вятъра, и се понесоха към мен.

В миг бях сграбчен от няколко ръце, които без съмнение се опитваха да ме върнат назад в пещерата. Запалих нова клечка и я размахвах в заслепените им лица. Едва ли можете да си представите колко противно нечовешки изглеждаха те — тези бледи лица без брадички и големи, розовосини очи без клепачи! — когато се опулиха в своята слепота и почуда. Хич и не спрях да ги гледам, честна дума: отново хукнах и когато и втората клечка угасна, запалих трета. Когато стигнах отвора на шахтата, тя почти догаряше. Полегнах до ръба, тъй като от тътена на огромната помпа долу ми се зави свят. После опипах стената за куките и тъкмо когато ги намирах, някой хвана краката ми отзад и здравата ме затегли навътре. Запалих последната клечка... и тя тутакси угасна. Но вече бях хванал напречните стъпала и като ритнах с всичка сила, освободих се от клещите на Морлоките и припряно се закатерих нагоре по шахтата, докато те останаха да назъртат и да мигат към мен, освен един малък нещастник, който тръгна след мен, ала най-доброто, което успя да направи, бе да плени едната ми обувка.

Изкачването ми се стори безкрайно. Последните дваайсетина фута ми се догади до смърт. С най-невероятни усилия се сдържах. А няколко ярда преди края се борих яростно да не припадна. На няколко пъти ми се зави свят и изпитах всичките симптоми на стремглаво падане. Накрая обаче се прехвърлих някак през парапета на отвора и се запрепъвах сред развалините под ослепителното слънце. Паднах възник. Дори почвата ухаеше сладостно и чисто. Помня после как Уийна ме целуваше по ръцете и ушите и как до мен долетяха гласовете на други Елои. А след това съм изпаднал в безсъзнание.

СЕДЕМ

Вече действително бях по-зле от преди. До този момент, като не смятам нощта на безмерни терзания по изгубената Машина на времето, бях усещал крепяща надежда, че в края на краищата ще избягам, ала новите ми разкрития разколебаха напълно тази надежда. До този момент бях смятал, че ме спират единствено детинската наивност на тези малки хора и някакви незнайни сили, които бих преодолял, стига само да ги разбера, но към гнусния вид на Морлоките сега се прибавяше нещо съвършено ново — нечовешко и зло. Инстинктивно ги презирах. Преди се бях чувствувал като човек, който е попаднал в капан, интересуваше ме само как да се измъкна от него. Сега се чувствах като звяр в клетка, чийто враг скоро ще застане пред него.

Врагът, от когото се страхувах, може да ви се стори странен. Това беше мракът при новолунието. Уийна ми го бе внушила с някакви отначало неразбираеми намеци за Тъмните нощи. Сега вече не ми беше трудно да се сетя какво означават Тъмните нощи. Луната изтъняваше: всяка нощ интервалът от мрак ставаше по-голям. Вече разбирах поне донякъде кои бяха причините за страха на малките хора от Горния свят от тъмното. В главата ми витаеха неясни мисли за нечистите дела, които Морлоките биха могли да вършат при новолуние. Бях почти уверен, че втората ми хипотеза е напълно погрешна. Навремето хората от Горния свят навярно са били облагодетелствуваните аристократи, а Морлоките — техни безпрекословни слуги, но това отдавна бе минало. Двата вида, появили се в резултат на еволюцията на човека, се носеха неудържимо надолу или вече бяха стигнали до един съвсем нов вид взаимоотношения. Елоите, също като някои кралски династии, се бяха изродили до красива безсмисленост. По мълчаливо споразумение те все още притежаваха земята, тъй като Морлоките, обитатели на подземията от неизброими поколения наред, най-накрая бяха почнали да се отвърщават от сгрятата от светлина повърхност. Допусках, че

Морлоките произвеждаха облеклата им и задоволяваха обичайните им нужди просто заради оцелелия навик да прислужват. Правеха го също както конят потрепва с копито или както човек изпитва удоволствие да убива животни заради самия спорт: защото далечните и отдавна отживели нужди са оставили своя отпечатък върху организмите. Очевидно обаче старият ред отчасти се беше обърнал. Немезисът на нежните едва-едва лазеше. Преди векове, хиляди поколения назад, човекът бе изтикал себеподобния си брат вън от спокойствието и слънцето. Сега този брат се връщаше — променен! Елоите бяха започнали отново да учат един стар урок. Те отново се запознаваха със страха. Внезапно ми дойде наум споменът за месото, което бях видял в Долния свят. Странно как се носеше той в паметта ми: не раздвижен от потока на размишленията ми, а идещ почти като въпрос отвън. Опитах да си спомня формата му. Не знаех защо, имах чувството за нещо познато, но в момента не можех да кажа точно какво.

Все пак, колкото и безпомощни да бяха малките хора във властта на своя загадъчен Страх, аз бях устроен по-различно. Аз идех от нашия век, тази зряла фаза на човешката раса, когато Страхът не парализира, а загадките не всяват ужас. Аз поне можех да се защитя. Без да се бавя, реших да си измайсторя някакво оръжие и да намеря скривалище, където да спя. С такова убежище можех да застана лице в лице с този непознат свят поне с част от самочувствието, което бях загубил, когато разбрах за какви чудовища съм бил достъпен нощи наред. Почувствувах, че никога отново няма да мога да заспя, докато леглото ми не бъде обезопасено. А помислех ли си как вече са ме изучили, тръпки ме побиваха.

Цял следобед бродих по долината на Темза, но не намерих нищо, което да ми се струва непристъпно. Съдейки по кладенците, всички сгради и дървета изглеждаха съвсем лесни за пъргави катерачи като Морлоките. В паметта ми отново изникнаха високите кули на Двореца от зелен порцелан и огледалният блясък на стените, а привечер, вдигайки Уийна като дете на раменете си, аз се изкачих по хълма на югозапад. По моя преценка разстоянието възлизаше на седем-осем мили, но сигурно е било към осемнайсет. Бях видял за пръв път това място през един влажен следобед, когато разстоянията са измамно смалени. Освен това токът на едната ми обувка се клатеше и през подметката усещах пиронче — бяха чифт удобни стари обувки, които

носех у дома, — затова накуцвах. Отдавна вече слънцето беше преваляло, когато в далечината забелязахме Двореца, черен силует на фона на бледожълтото небе.

Когато я вдигнах на ръце, Уийна се зарадва извънмерно, но след известно време ме помоли да я пусна и затича край мен, приклякайки от време на време да откъсне по някое цвете, което закичваше в предните ми джобове. Тези джобове винаги озадачаваха Уийна, ала накрая тя реши, че представляват някаква чудновата ваза за цветя. Тя поне ги използваше за тази цел. А, спомних си! Когато си сменях самото, намерих...

Пътникът във времето спря, пхна ръка в джоба си и без да продума, остави на масата две повехнали цветя, доста подобни на възедри бели слезки. После поднови разказа си.

— Когато смълчаната вечер се спусна над света, ние продължихме по хълмистото било към Уимбълдън, но Уийна се измори и поиска да се върнем в сивокаменния дом. Аз обаче посочих в далечината кулите на Зеления дворец и я склоних да разбере, че там ще потърсим подслон от нейния Страх. Нали можете да си представите как привечер всичко стихва? Дори ветрецът замира сред дървесата. Този вечерен покой за мен винаги излъчва някаква надежда. Небето беше ясно, недостижимо и пусто, с изключение на две-три хоризонтални ивици ниско над залеза. И така тази нощ надеждата се обагри с цвета на моя страх. В притъмняващото спокойствие сетивата ми сякаш се изостриха извънмерно. Въобразявах си, че земята под нозете ми е кухня: почти виждах през нея Морлоките да шават насам-натам върху мравуняка и да чакат мрака. Бях развълнуван и си представях как са приели моето нахлуване в бърлогата им като призив за война. А те защо ми бяха отвлекли Машината на времето?

Продължихме пътя си в тишината, а здрачът все повече се съгъстваше, за да се превърне след малко в нощ.

Прозирната синева в далечината избледня и една след друга започнаха да се появяват звезди. Земята изгуби очертания и дърветата почерняха. Уийна бе обхваната от страховете си и изтощението. Поех я на ръце, заговорих ѝ и я притиснах до себе си. Когато тъмнината се сгъсти, тя обви шията ми с ръце и като затвори очи, сгуши лице в рамото ми. Спуснахме се по дълъг полегат склон към долината и в тъмното едва не нагазих в някакъв поток. Преджапах го и се отправих

към отсрещната страна на долината, покрай ред заспали къщи и някаква статуя — фавн или друга подобна фигура без глава. И тук растяха акации. До този момент не бях видял нито един Морлок, но беше още началото на нощта, по-тъмните часове, преди да изгрее тъй скъпата луна, тепърва предстояха.

От гребена на следващото възвишение съгледах гъста гора, която се простираше надлъж и нашир пред нас. Поспях. Не виждах края й нито наляво, нито надясно. Усещах умора — краката ме боляха особено силно — и като спуснах внимателно Уийна от рамото си, приседнах на тревата. Зеленият дворец вече не се виждаше и аз започнах да се съмнявам в посоката. Напрегнато се взрях в гъстата гора и се замислих какво ли крие тя. Под тази плътна плетеница от клони щяхме да бъдем извън сиянието на звездите. Дори никаква друга опасност да не се спотайваше там, опасност, за каквато възпиха простора на въображението си, щеше да има все пак коренища, в които да се препъваме, и дънери, в които да се удряме.

Вълненията от изминалия ден бяха изтощили и мен, затова реших да не предприемам нищо и да прекарам нощта на открития хълм.

Уийна, както открих с радост, дълбоко спеше. Внимателно я завих със самото си и седнах до нея да чакам изгрева на луната. Хълмистият склон бе притихнал и пуст, ала откъм почернялата гора от време на време помръдваше нещо живо. Нощта беше ясна и над мен грееха звездите. В тяхното блещукане имаше някакво приятелско успокоение, на небето обаче не се виждаше нито едно от познатите съзвездия: онова бавно движение, което е незабележимо през стотиците човешки животи, отдавна ги бе пренаредило в непознати групички. Млечният път, както ми се стори, беше същият нявгашен поток от звезден прах. На юг, както преценявах, грееше ярка червена звезда, която бе нова за мен; беше по-великолепна дори от нашия зелен Сириус. А сред всички тези искрящи светли точки грееше кротко и равномерно една ярка планета, подобно лицето на стар приятел.

Загледан тъй в звездите, изведнъж тревогите ми и всички тегоби на земния живот ми се сториха нищожни. Замислих се колко неизмеримо далечни бяха те и колко бавно и неизбежно се рееха от неизвестното минало към неизвестното бъдеще. Замислих се за могъщия въртелив цикъл, описван от земния полюс. През всички тези

години, които бях прекосил, той се бе превъртал безшумно само четирийсет пъти. И за тези превъртания бяха престанали да съществуват цялата дейност, всички традиции, сложни организации, народите, езиците, литературите, стремежите, дори паметта на Човека, какъвто го познавах аз. Вместо това тук се бяха настанили тези крехки създания, забравили своите прадеди, и ония бели същества, от които бях избягал в погнуса. И тогава си помислих за Великия страх, който съществува между двата вида, и за първи път, внезапно потръпвайки, у мен изплува ясната мисъл за месото, което бях видял там долу. Потресаващо! Погледнах малката Уйна, която спеше до мен, лицето ѝ, бяло като звезда под звездите, и тутакси отхвърлих тази мисъл.

През тази дълга нощ отбягвах да се сещам за Морлоките, доколкото можех, и за да се разсея, правех опити да намирам знаците на отколешните съзвездия в новия хаос. Небето беше все така ясно, с изключение на един мъгляв облак. На моменти без съмнение съм задремвал. Трудно ми беше вече да бодърствувам, а на изток небето бе започнало да изтънява като отражението на някакъв безцветен огън и луната се появи, тънка, островърха и бяла. Скоро след това настъпи и зората, която я обгърна и заля, отначало бледа, а сетне все по-розова и топла. Нито един Морлок не ни доближи. Вярно, че на хълма тази нощ не бях забелязал жива душа. И предоверен на новия ден, стори ми се, че всички мои страхове са лишени от разум. Изправих се и видях, че изкълченият ми глезен се е подул, а петата ме боли, затова отново седнах, свалих си обувките и ги захвърлих.

Събудих Уйна и се отправихме към гората, вече зелена и прохладна, а не черна и заплашителна. Намерихме дребни плодове, колкото да залъжем глада си. Скоро намерихме и по-вкусни зрънца, разсмяхме се и затанцувахме на слънцето, сякаш в природата нямаше нищо подобно на нощ. И тогава отново се сетих за месото, което бях видял. Вече бях съвсем сигурен от какво беше и сърцето ми се изпълни със съжаление за това последно, попресъхнало ручейче, останало от мощния поток на човечеството. Очевидно много отдавна, в един момент на човешкото разложение, храната на Морлоките рязко намаляла. Възможно е да са започнали да ядат плъхове и подобни гадини. Днес човек съвсем не е тъй придирчив и капризен по отношение на храната си, както е бил преди — много по-малко от маймуните например. Предразсъдъците му относно човешкото месо

едва ли се дължат на някакъв дълбок инстинкт. И така тези нечовешки синове на човека...! Опитах да разгледам този факт от научна гледна точка. В края на краищата те са по-далеч от човека и съвсем не приличат на него така, както нашите канибалоподобни прадеди отпреди три-четири хиляди години. При това разумът, за който това положение на нещата би било изтезание, беше изчезнал. За какво тогава се тревожа? Тези Елои са обикновен добитък за угодяване, който нравоподобните Морлоки вардят и дебнат — а навярно се грижат и за отглеждането им. А тук Уийна си танцува!

Опитах да се спася от ужаса, който бе започнал да ме обзема, и погледнах на всичко това като на едно жестоко наказание за човешкия егоизъм. Човек е бил доволен да живее леко и охолно за сметка на труда на своите събратя, приемайки нуждата като извинение и призив, а след известно време нуждата наистина дошла при него. Опитах дори като Карлайл да презра тази нещастна загниваща аристокрация. Ала такова отношение беше невъзможно. Колкото и бездънна да беше умствената им деградация, Елоите бяха запазили прекалено много човешката си форма, за да не предизвикат у мен съжаление и да не ме накарат по неволя да стана техен събрат в деградацията и страха им.

В този момент още не знаех как да постъпя.. Преди всичко трябваше да си намеря сигурно място за пренощуване и да си измайсторя метално или каменно оръжие. Това беше най-належащата ми задача. Освен това имах надеждата да се сдобия с някакво средство за палене на огън, за да имам подръка факел, защото нищо друго не беше според мен по-сигурно срещу Морлоките. Щеше ми се също да измисля и уред, с който да разбия бронзовите врати под белия сфинкс. Хрумна ми мисълта за стенолом. Бях убеден, че ако успея да вляза през тези двери и пренеса разпаления факел пред себе си, ще намеря Машината на времето и ще избягам. Не можех да си представя, че Морлоките са чак толкова силни, та да я отнесат много далеч. Решил бях да взема Уийна със себе си в нашата епоха. И докато тези мисли се въртяха в главата ми, продължих да вървя към сградата, която въображението ми беше определило за наше убежище.

ОСЕМ

Дворецът от зелен порцелан, когато го наближихме по обяд, беше пуст и потънал в разруха. По прозорците му бяха останали изпочупени стъкла, а от ръждясалата метална конструкция бяха изпадали големи парчета зелена глазура. Намираше се високо на едно незалесено възвишение и преди да вляза вътре, обърнат на североизток, изненадан съгледах обширно устие или дори река, където според мен едно време се намираха Уандсуърт и Батърсии. Помислих си — макар да не се задълбочих над това — какво ли се бе случило, или в момента ставаше, с живите същества в морето.

Материалът, от който бе изграден Дворецът, се оказа наистина порцелан, а по фасадата му забелязах надпис от неизвестни букви. Хрумна ми нелепата мисъл, че Уийна може да ми помогне да го разчета, но се досетих, че в главата ѝ едва ли има и най-нищожно познание на писмеността. През цялото време я бях възприемал за почовекоподобна, отколкото беше, навярно защото чувствата ѝ бяха човешки.

В големите отвори на портала — които бяха разкъртени и широко зеещи — се виждаше дълъг коридор вместо обичайния салон, осветен от множество странични прозорци. На пръв поглед всичко напомняше музей. Покритият с плочки под се губеше под дебел слой прах и в тази сива покривка се валяха предмети от една забележителна колекция. Тогава съгледах, странно и призрачно изправено в центъра на помещението, някакво подобие на долната част на огромен скелет. По продълговатите овални крака познах, че е отдавна изчезнало животно от рода на мегатериите. Черепът и костите от горната част се търкаляха от едната му страна в праха, а на едно място, където през малка пролука в покрива бе прокапала дъждовна вода, скелетът съвсем бе изтънял. По-нататък попаднах на грамаден гръден кош на бронтозавър. Хипотезата ми, че това е музей, се потвърждаваше. Вървейки покрай стената, открих наклонени лавици и като ги почистих от праха, намерих старите познати стъкленици от нашата

епоха. Навярно бяха здраво затворени, за което се съдеше по добре запазеното съдържание на мнозина от тях.

Очевидно се намирахме сред развалините на някой Южен Кенсингтън от по-късно време! Тук сигурно се бе помещавала и Секцията по палеонтология, защото станах свидетел на една разкошна сбирка от вкаменелости, макар неизбежният процес на разпадане, временно прекратен поради изстребването на бактериите и гъбичките и загубил деветдесет и девет на сто от своята сила, все пак съвсем неотклонно, макар и бавно, да въздействуваше пак върху всичките тези съкровища. Тук-там открих следи от малките хора, като например разбитите на парчета редки вкаменелости нанизани на въженца по рафтовете. На места витрините бяха буквално разместени — по мое мнение от Морлоките. Наоколо беше много тихо. Дебелият слой прах попиваше стъпките ни. Уийна, която търкаляше някакво морско конче по стъклото на наклонена витрина, ме приближи, докато се озъртах, кротко пое ръката ми и замря до мен.

Отначало бях тъй изненадан от този древен паметник на една интелектуална ера, че не помислих дори за възможностите, които ми предлагаше. За момент на заден план остана дори безпокойството ми за Машината на времето.

Съдейки по размерите на мястото, този зелен Дворец съдържаше много повече от една галерия по палеонтология, а може би тук имаше и историческа галерия, даже библиотека! За мен, поне при обстоятелствата, в които се намирах, те биха били далече по-интересни от този спектакъл на старовремска геология в упадък. Позавъртях се малко и открих друга неголяма галерия, която пресичаше първата. Беше посветена вероятно на минералите и един къс сярa наведе мислите ми тутакси на барута. Селитра обаче не успях да откроя и никакви нитрати. Без съмнение се бяха втечнили векове преди това. Все пак сярата не излизаше от ума ми и отприщи ред други мисли. Що се отнася до останалите неща в галерията, макар да бяха, общо взето, най-запазени от всичко дотук, те ме интересуваха малко. Не съм специалист по минералогия, затова продължих нататък към една силно порутена малка зала, разположена успоредно на първия салон. Този дял от Двореца бе посветен очевидно на естествената история, но всичко отдавна бе загубило първоначалния си вид. Неколцина спаружени и почернели останки от препарирани едновременно

животни, изсъхнали мумии в буркани, които сигурно са били пълни със спирт, кафяв прах от нявгашни растения: това бе всичко! Стана ми мъчно, защото с радост щях да проследя обичайната подготовка, с която е била постигната победата над живата природа. Тъй дойдохме до една галерия с колосални пропорции, но безкрайно зле осветена, подът ѝ наклонен надолу, гледано от мястото, откъдето влязохме. От тавана на равни интервали висяха бели глобуси — много от тях изпадали и разбити, — което предполагаше, че първоначално на това място е имало изкуствена светлина. Тук навлязох в собствени води, защото от едната страна бяха подредени обемисти машини, всичките крайно ръждясали, повечето изпочупени, някои все още запазени. Известна ви е моята слабост към механиката, а и бях готов да поостана по за дълго тук, още повече че болшинството от тях представляваха истински главоблъсканици и можех само да гадая за какво са били предназначени. Предположих, че ако реша загадките им, ще се сдобия със сила, която да ми бъде от полза срещу Морлоките.

Изведнъж Уийна се доближи плътно до мен. Тъй внезапно, че ме стресна. Ако не беше тя, едва ли щях да забележа, че подът на галерията е наклонен. Краят^[1], в който бяхме пристигнали, се намираше на земята и бе осветен от доста малко на брой, подобни на процепи прозорци. Отстрани подът постепенно се издигаше до самите прозорци, където се образуваше малка дупка, също като „дворчетата“ на лондонските къщи, и само тясна ивица естествена светлина проникваше отгоре. Бавно продължих, озадачен от машините и прекалено погълнат от тях, за да забележа постепенното намаляване на светлината, когато вниманието ми беше привлечено от нарастващото безпокойство на Уийна.

Тогава чак видях, че накрая галерията тъне в непрогледна тъмнина. Застинах в колебание и като се огледах, видях, че прахът вече не е тъй обилен и повърхността му не тъй равна. Навътре към неясната тъмнина той сякаш бе насечен от безброй малки тесни стъпки. Непосредственото присъствие на Морлоките събуди съвсем осезателно сетивата ми. Почувствувах как си губя времето с това мое академично разглеждане на машините. Дойде ми наум, че вече е късно следобед и че все още нямам никакво оръжие, никакво скривалище и нищо, с което да запала огън. И тогава в непроницаемата чернота в дъното

дочух странно потропване и същите чудновати шумове, които бях дочул в кладенеца.

Хванах Уийна за ръка. После, озарен от внезапна идея, аз я пуснах и се обърнах към една машина, от която стърчеше лост, донякъде напомнящ на лостове в стрелочна будка. Покатерих се на стъпалото, сграбчих го с ръка и натиснах с всичка сила настрани. Изведнъж Уийна, останала на централната пътека, заскимтя. Бях преценил съвсем правилно здравината на лоста, защото след миг той се откъсна и аз се върнах при нея с чук, повече от достатъчен според мен за всеки морлошки череп, който би ми се изпречил. Ах, как копнеех сега да убия някой и друг Морлок! Много нечовешко, мислите вие, да имаш желание да убиеш собствените си потомци! Но беше някак невъзможно да си хуманен към тези противни същества. Единствено нежеланието ми да оставя Уийна и убеждението, че ако взема да утолявам жаждата си за мъст, ще пострада Машината на времето, ме въздържаха да не се втурна напред към дъното на галерията и да убия зверовете, които чувах да потропват.

И така с чук в едната ръка и хванал Уийна с другата, излязох от галерията, за да вляза в нова, още по-голяма, която в първия миг ми напомни за някакъв военен параклис, обвит в съдрани знамена. Едва след малко разбрах, че кафявите и овъглени дрипи, които се спускаха отстрани, са разпадащи се останки от книги. Те отдавна се бяха разренили и от тях бе изчезнала всяка прилика с нещо напечатано. Тук-там обаче се виждаха пропаднали лавици и изкривени метални скоби, които най-красноречиво говореха сами за себе си. Ако бях някой литератор, навярно щях да изнеса морализаторска проповед за безполезността на всяка амбиция. Ала това, което най-силно ме порази, беше неимоверното похабяване на труд, за което свидетелствуваше тази печална пустош от гниеща хартия. Признавам, че в оня момент мислех само за „Философските трудове“ и за моите седемнайсет доклада върху физическата оптика. След това се изкачихме по широка стълба и се озовахме в зала, която навремето вероятно е била сектор по приложна химия. Тук вече се надявах сериозно, че ще открия нещо полезно. Като се изключи единият край, където покривът се беше продънил, галерията изглеждаше добре запазена. Нетърпеливо спирах пред всяка здрава витрина. Накрая в една от наистина плътно затворените стъкленици намерих кибрит.

Трескаво се заех да запаля. Оказа се превъзходен. Дори не бе навлажнен. Обърнах се към Уийна.

— Танцувай — викнах на нейния език. Защото сега вече наистина се бях сдобил с оръжие срещу отвратителните същества, от които се страхувахме. И тъй, в този запокитен музей, върху дебелия мек килим от прах, за голямо удоволствие на Уийна, аз тържествено изпълних някакъв доста смесен танц, като си подсвирквах колкото можех по-весело „Земите на Лийл“. Това беше малко скромнен канкан, малко степ, малко дамски танц (доколкото позволяваха полите на фрака ми), малко нещо съвсем мое си. Защото, както ви е известно, по природа съм твърде изобретателен.

Все си мисля колко странно беше, че тази кибритена кутийка се бе съхранила от помитация порой на времето в течение на незапомнени години, и какъв късмет бях имал да я намеря. Но колкото и да е чудно, аз открих нещо много по-необичайно: камфор. Намерих го в един запечатан буркан, който по някаква случайност според мен е бил херметически затворен. Отначало реших, че е парафинов восък, и съответно счупих стъкленницата. Но миризмата на камфор беше безспорна. В това всеобщо разпадане летливата субстанция бе имала шанса да оцелее, навярно в разстояние на хиляди векове. Напомни ми за една рисунка в сепия, направена от чернилото на вкаменен белемнит, който бе загинал и се бе вкаменил сигурно преди милиони години. Тъкмо се готвех да захвърля парчето камфор, когато се сетих, че е възпламеним и гори с доста хубав ярък пламък — и всъщност беше отлична свещ, — и го сложих в джоба си. Не намерих обаче нито експлозивни, нито каквото и да било, с което да разбия бронзовия портал. За сега най-доброто си оставаше моята желязна тояга. Въпреки всичко напуснах галерията силно въодушевен.

Не мога да ви разкажа всичко., за оня продължителен следобед. Би ми струвало голямо усилие на паметта да си спомня подред всички свои наблюдения. Идва ми наум за дългата галерия с ръждясали военни доспехи и как се колебаех между моя железен прът и една брадвичка, или меч. Не можех обаче да помъкна и двете, при това моят прът май беше най-подходящ за бронзовия портал. На това място имаше и множество топове, пищови и пушки. Повечето от тях се бяха превърнали в купища ръжда, ала не бяха малко и такива от непознат нов метал, при това съвсем запазени. Всякакви патрони или барут

обаче, каквито сигурно е имало едно време, се бяха превърнали на прах. Видях, че в един ъгъл всичко бе обгорено и разбито, помислих си, че сред експонатите сигурно е избухнала експлозия. На друго място съгледах огромна сбирка от идоли — полинезийски, мексикански, гръцки, финикийски, от всяка страна на земята, за която ми дойдеше наум. Тъкмо тук, поддавайки се на някакъв неустойчив импулс, написах името си на носа на едно стеатитово чудовище от Южна Америка, което особено силно ме заинтригува.

С приближаването на нощта интересът ми поотслабна. Минавах от галерия в галерия, една от друга по-прашни, по-притаени, често порутени, на места експонатите направо купчини ръжда и въглени, другаде — по-запазени. В един кът внезапно се озовах до модел на калаена мина, а след това свършено случайно открих в херметична касета два патрона с динамит! Изкрещях „Еврика!“ и от радост ударих силно касетата. А после се усъмних. Замислих се. И като си избрах едно странично коридорче, направих опит. Никога не съм изпитвал такова разочарование, чакайки пет, десет, петнайсет минути за експлозия, която така и не настъпи. Естествено, това бяха само модели, както би трябвало да се досетя, щом се намираха тук. И наистина вярвам, че ако не бяха такива, щях да се втурна стремглаво да разбивам и сфинкса, и бронзовия портал, а (както се оказа) и шансовете си да намеря Машината на времето, и тъй да ги запратя в небитието.

Едва след това, струва ми се, стигнахме до неголяма открита площ в Двореца. Беше покрита с мека пръст и три плодни дръвчета. Починахме и се освежихме. Към залез слънце се заех да преценявам положението. Нощта бавно пълзеше към нас, а моето недостижимо скривалище още чакаше да бъде открито. Но сега това много малко ме тревожеше. Вече притежавах нещо, което беше може би най-доброто от всички оръжия срещу Морлоките — имах кибрит! В джоба ми се намираше и парчето камфор, стига да ми дотрябваше по-силен пламък.. За нас щеше да бъде най-добре да прекараме нощта на открито, защитени от огъня. А на сутринта щяхме да намерим Машината на времето. За тази цел засега имах само железния чук. Сега обаче, попълвайки все повече познанията си, усещах как се променят и чувствата ми към бронзовия портал. Що се отнася до него, до този момент се бях въздържал да го насилвам, преди всичко заради тайната от другата му страна. Никога не ми беше правил впечатление

на много здрав и се надявах, че железният ми лост ще бъде съвсем подходящ за тази работа.

[1] Възможно е не подът да е бил под наклон, а музеят да е бил построен на склона на хълм. англ. ред. ↑

ДЕВЕТ

От Двореца излязохме, докато слънцето още беше над хоризонта. Твърдо бях решил да стигна до белия сфинкс рано на следното утро, а преди здрач имах намерение да навляза в гората, която ме бе спряла при моето предишно пътешествие. Тази нощ ми се щеше да навляза колкото мога по-навътре, а сетне да стъкмя огън и да заспя под закрилата на неговите пламъци. Затова, докато вървахме, събирах съчки и суха трева и след малко ръцете ми се напълниха с подпалки. Така натоварен, не можех да напредвам много бързо, както бях предвиждал, при това Уийна беше уморена. Безсънието замъчи и мен, затова, когато стигнахме гората, нощта съвсем беше паднала. Преди да навлезем, Уийна понечи да спре на един обрасъл с гъсталаци хълм, уплашена от тъмата пред себе си, но някакво особено чувство за надвиснала опасност, което би трябвало да ми послужи по-скоро като предупреждение, ме тласкаше напред. Бях изкарал една нощ и два дена без сън и сега бях трескав и раздразнителен. Усещах как ме обзема сънят, а заедно с него и Морлоките.

Докато се колебаехме така, съгледах между черните храсти зад нас, неясни на фона на чернотата им, три приклекли фигури. Навсякъде около нас по земята растяха ниски храсти и висока трева и аз съвсем не се чувствах в безопасност от неусетното им настъпление. По моя преценка гората беше дълга не по-малко от миля. Прекосехме ли я до голото възвишение насреща, там, както ми се струваше, щяхме да намерим много по-сигурно място; реших, че с моя кибрит и камфора ще съумея да осветявам пътеката през гората. Въпреки това беше очевидно, че ако се наложи да паля кибритените клечки, ще трябва да се откажа от подпалките, затова най-неохотно ги пуснах на земята. Тогави ми хрумна, че мога да изненадам приятелчетата в гръб, като ги подпаля. Щях тепърва да открия зловещата глупост на това дело, но то бе дошло като изобретателен ход за прикриване на нашето отстъпление.

Не знаей дали някога ви е минавало през ум колко рядко явление е огънят в отсъствието на човек и при умерен климат. Топлината на слънцето рядко е толкова силна, че да възпламенява, дори и фокусирана през капките на росата, както става понякога в тропичните области. Светкавицата може да подпали и овъгли, но рядко дава живот на всеобхватен огън. Гниещата растителност би могла да задими от топлината на собствената си ферментация, но това едва ли предизвиква пламъци. В този период на постепенна гибел изкуството на огъня отдавна бе забравено на нашата земя. Червените езици, които започнаха да ближат купчинката дърва бяха нещо свършено непознато за Уийна.

Тя понечи да затича към огъня, за да си поиграе. Вярвам, че дори би скочила в него, ако не бях я възпрял. Но аз я хванах и въпреки упорството ѝ я побутнах леко пред мен към гората. Отначало пламъците на моя огън осветяваха пътеката. Но като се обърнах, видях през гъстите стволове, че от купчината съчки огънят се бе разпрострял до някои съседни храсти и по тревата нагоре по хълма вече пълзеше една огнена линия. Разсмях се и отново се извърнах към тъмните дървета пред мен. Мракът беше дълбок и Уийна конвулсивно се притискаше до мен, но докато очите ми привикваха към тъмното, беше още достатъчно светло, за да заобикалям дърветата. Над нас всичко тънеше в непрогледно черно с изключение тук-там на късчета далечно синьо небе. Не палех кибрита, защото ръцете ми бяха заети. От лявата страна прикрепях малката си приятелка, а с дясната стисках железния прът.

Известно време дочувах само шума от стъпканите под краката ни клонки, лекото шушукане на вятъра над нас, собственото си дишане и ударите на кръвта в ушите си. После сякаш започнах да различавам потропването край мен. Свирепо закрачих напред. Потропването стана по-отчетливо, а след малко долових същите странни звуци и гласове, на които бях станал свидетел в Подземния свят. Морлоките сигурно не бяха малко и все повече затваряха кръга около нас. След минута наистина усетих как някой ме подръпва за дрехата, а след това за ръката. Уийна потръпна неистово и притихна.

Време беше да запалим кибрита. Но за да го извадя, трябваше да я пусна. Сторих го и докато бърках в джоба си, в тъмното край коленете ми се поведе борба, свършено безшумна от нейна страна и със

същите специфични гукащи звуци от страна на Морлоките. По дрехата и гърба ми запълзяха меки ръчички, които заопипваха дори врата ми. После клечката драсна и засъска. Вдигнах пламъка нагоре и съгледах белите гърбове на Морлоките да пробягват сред дърветата. Извадих набързо парче камфор от джоба и се приготвих да го запаля веднага, щом клечката почне да догаря. После погледнах Уийна, Тя лежеше вкопчена в краката ми и съвършено неподвижна, с лице към земята. Смутен от уплаха се наведох над нея. Сякаш не дишаше. Запалих бучката камфор, хвърлих я на земята и докато тя пукаше и припламваше, пъдейки Морлоките и сенките, аз коленичих и я повдигнах. Гората зад мен като че ли гъмжеше от Морлоки.

Изглежда, беше припаднала. Внимателно я вдигнах на рамо и се изправих, за да поема нататък, и едва тогава осъзнах нещо ужасно. Докато се занимавах с кибрита и Уийна, се бях завъртял няколко пъти и сега вече нямах никаква представа накъде води пътеката. Спомних си, че бях обърнат гърбом към Зеления дворец. Усетих как ме облива студена пот. Бързо трябваше да измисля как да постъпя. Реших да стъкмя огън и да остана на това място за през нощта. Положих Уийна, все тъй неподвижна, до обрасъл дънер и трескаво засъбирах съчки и листа, защото първата бучка камфор вече гаснеше. Оттук и там из мрака около мен святкаха като гранати очите на Морлоките.

Камфорът припламна и угасна. Запалих клечка кибрит и докато вдигна очи, две бели фигури, които се бяха приближили до Уийна, припряно побягнаха. Единият беше тъй заслепен от светлината, че се блъсна в мен и усетих как костите му изпукаха под удара на юмрука ми. Той изохка смаян, залитна и падна. Запалих друго парче камфор и продължих да стъкмявам огъня. След малко забелязах колко сухи са листата край мен, защото от пристигането ми с Машината на времето, някъде преди седмица, не беше валил никакъв дъжд. И така, вместо да събирам нападали клони от дърветата, аз се заех да подскачам и придърпвам клони отгоре. Много скоро запалих огън, изпускащ задушлив дим от суровите пръчки и сухите листа, и по този начин икономисах камфора си. Сетне се извърнах към Уийна, която лежеше до железния ми чук. Направих каквото мога да я съживя, ала тя лежеше като мъртва. Не успях да разбера дори дали диша или не.

Пушекът от огъня обаче започна да бие към мен и изведнъж съм натежал. Освен това във въздуха се носеха изпаренията от камфора.

Поне за час нямаше нужда да наглеждам огъня. След всичките ми премеждия през деня сега се почувствувах много изтощен и приседнах. Гората също бе изпълнена с приспивно шушукане, което не разбирах. Като че ли само бях клюмнал глава, когато пак отворих очи. Ала наоколо беше тъмно и Морлоките ме държаха в ръцете си. Отскубвайки се от вкопчените им пръсти, трескаво затършувах в джобовите си за кибрита, но... там го нямаше! Тогава отново затвориха кръга около мен. След миг узнах какво се беше случило. Бях заспал, огънят бе угаснал и сърцето ми се изпълни със смъртна горчилка. Гората беше сякаш напоена с мирис на обгоряло дърво. Някой ме хвана за врата, за косата, за ръцете и ме задърпа надолу! Неописуемо отвращение бе да усетиш в тъмното всички тези меки същества, струпани върху ти. Имах чувството, че се намирам в някаква чудовищна паяжина. Накрая ме повалиха. Усетих как в шията ми се впиват ситни зъбки. Изтърколих се и в миг ръката ми напипа железния лост. Това ме изпълни с нови сили. Помъчих се да стана, отърсвайки човешките гризачи от себе си, и като хванах лоста по средата, замахвах към лицата им. Плътта хлътна под ударите ми, костите изхрущяха и в следващия миг се оказах на свобода.

Обзе ме непозната екзалтация, която тъй често става спътник на непосилната борба. Знаех, че и двамата с Уийна ще загинем, но бях твърдо решен Морлоките да заплатят скъпо за храната си. Облегнах се на едно дърво и размахвах железния прът пред себе си. Цялата гора кипеше от щурането и виковете им. След малко гласовете от възбуждение като че се извисиха, а движенията им станаха още по-припрени. Въпреки това никой не смееше да приближи. Стоях и се блещех към мрака. И тогава ненадейно се появи надежда. Нима Морлоките се страхуваха? А непосредствено след тази мисъл стана и нещо друго, много по-необикновено. Тъмнината като че се озаряваше по някакъв начин. Започнах смътно да долавям очертанията на Морлоките около себе си — трима от тях лежаха разгромени в краката ми — и тогава разбрах, невярвайки на очите си от изненада, че другите тичаха в непрестанен поток, както изглеждаше, някъде откъм гърба ми и се впускаха в гората пред мен. Гърбовете им вече не бяха бели, а червеникави. Стоях, зяпнал в почуда, когато изведнъж съгледах малка червена искра да прехвърча между клоните към едно огряно от звездите късче небе и да изчезва. Едва тогава разбрах от какво се носи

този мирис на обгоряло дърво, унасящото шумолене, което сега вече прерастваше в плътен рев, и червената заря. и какво бе това бягство на Морлоките.

Отлепах се от дървото и като се обърнах назад, видях между клоните на по-близките дървета алените езици на пламналата гора. Първият огън, който бях запалил, беше тръгнал след мен. Извърнах очи към Уйна, ала нея я нямаше. Съскането и пукотът над мен, припламващите сурови дървета не ми оставяха никакво време за размишления. Все тъй стиснал железния прът, тръгнах след Морлоките. Побягнах с всички сили. В един момент пламъците запълзяха тъй бързо от дясната ми страна, че бях откъснат и се наложи да свърна наляво. Най-накрая се озовах на неголямо открито пространство и докато се опомня, един Морлок се блъсна в мен, залитна встрани и хукна право към огъня!

И тогава станах свидетел на най-зловещата и ужасяваща картина от всичко според мен, което бях срещнал в тази бъдеща ера. Цялата местност сияеше като през деня от отблясъците на огъня. В центъра се издигаше висока купчина или облак дим, от чийто връх се извисяваше недогорял глог. Отвъд него се виждаше друга част от горящата гора, над която вече се извиваха жълти езици, изцяло обгърнали пространството в огнен пръстен. Нагоре по хълма трийсет-четирийсет Морлоки, заслепени от блясъка и жегата, се лутаха насам-натам напълно объркани. Отначало не можех да разбера слепотата им и ги заудрях без пощада с моя прът, обезумял от страх, всеки път, щом приближеха; така убих един и раних още неколцина. Но когато спрях да погледам как един се щура пипнешком под глога, на фона на аленото небе и когато дочух стенанията им, се уверих в тяхната абсолютна безпомощност и агония сред този пъкъл и не ударих повече нито един.

Все пак от време на време някой от тях се устремяваше към мен, дал воля на разтърсващия го ужас, и това ме подгонваше далеч от него. По едно време пламъците като че стихнаха и аз се побоях да не би гнусните същества отново да ме видят. Мислех си как ще започна борбата още преди да стане това, като убия неколцина, ала огънят отново лумна и аз сдържах ръката си. Бродех по хълма сред тях, стараейки се да ги избягвам, и търсех следи от Уйна. Но Уйна беше изчезнала.

Накрая седнах на билото и загледах тази странна, невероятна компания от слепци, които блуждаеха незрящи напред-назад и издаваха немощни стонове, шибани от свирепите лъчи на пожара. Към небето бълваха кълба дим, а сред прокъсаната на места алена верига, далечни, сякаш принадлежаха на чужда вселена, блещукаха звездици. Двама-трима Морлоки се блъснаха в мен и аз ги прогоних с юмруци, неистово разтреперан.

През по-голямата част от нощта бях убеден, че сънувам кошмар. Хапех се и крещях в горестното си желание да се събудя. Удрях с ръце по земята, ставах и отново сядах, сновях наоколо и пак сядах. После разтърквах очи и молах господата да ме разбудят. На три пъти виждах как Морлоките свеждат глави в агония и се устремяват към пламъците. Ала накрая, над замиращата червенина на пожара, над извиращите маси черен дим и побеляващите дънери на дърветата, над оределите редици на тези призрочни същества започна да се спуска белотата на деня.

Заех се отново да търся следи от Уийна, но не намерих нищо. Очевидно бяха оставили нещастното й телце в гората. Не мога да опиша как се успокоих при мисълта, че е избягнала печалната съдба, на която вероятно беше обречена. Докато разсъждавах така, усетих почти пълна готовност да изтребя докрай тази безпомощна отвратителна пасмина около себе си, но се сдържах. Хълмът, както вече обясних, беше като остров сред гората. От билото му вече съзирах сред димната завеса Зеления дворец, а от него можех да се ориентирам и за белия сфинкс. И като обърнах гръб на останките от тия осъдени души, които продължаваха да обикалят без цел и да стенат, докато денят ставаше все по-светъл, омотах малко суха трева около краката си и закуцуках през димящата пепел и черните дънери, които още пулсираха от огъня, към скривалището на Машината на времето. Вървах бавно, защото бях почти изтощен и окуцал, и чувствавах непреодолима мъка заради ужасната смърт на малката Уийна. Това беше някакво невъзвратимо бедствие. Сега, в тази позната стая, то ми прилича повече на тъга по един сън, отколкото на действителна загуба. Но през онази утрин бях останал пак абсолютно самотен — страшно сам. Замислих се за тази моя къща, за тази камина, за вас и с тези мисли у мен се зароди копнеж, който се превърна в болка.

Но докато вървах по димящата пепел под яркото утринно небе, направих откритие. В джоба на панталона ми имаше няколко кибритени клечки. Навярно, преди да се изгуби, кутийката се бе отворила.

ДЕСЕТ

Към девет часа сутринта пристигнах до същата скамейка от жълтеникав метал, откъдето бях огледал света през оная първа вечер на моето приземяване. Помислих колко прибързани са били заключенията ми през оная нощ и не можах да сдържа горчивия си смях над необмислената ми самоувереност. Пред мен се разкриваше същата красива сцена, същата обилна зеленина, същите разкошни дворци и величествени руини, същата сребриста река, която лъкатушеше сред плодородните си брегове. Сред дърветата пъстрееха ярките одежди на красивите люде. Някои се къпеха точно там, където бях спасил Уйна, и мисълта затова внезапно ме прободеше мъчително. Като мръсни петна по този пейзаж се издигаха сводовете на пътищата към Долния свят. Сега разбирах какво крие цялата тази хубост на Горните хора. Денят им беше много приятен, също като деня на домашните животни по ливадите. И те нямаха врагове и никакви грижи за своите нужди. Същият беше и краят им.

Стана ми мъчно, като си помислих колко кратко е просъществувал човешкият ум. Той беше извършил самоубийство. Беше се запътил стремглаво към удобствата и безгрижието, към едно балансирано общество, чийто идеал бяха сигурността и неизменността, общество, постигнало своите стремежи, за да стигне накрая дотук. Очевидно в един момент животът и собствеността бяха станали абсолютно обезпечени. Богатите са били сигурни в своето богатство и комфорт, тружениците — в своя живот и труд. Без съмнение в този свършен свят не е имало проблеми на безработицата и нито един нерешен социален въпрос. И след това бе настъпила великата тишина.

Ние сме склонни да пренебрегваме един природен закон :че интелектуалното развитие е за сметка на промяната, опасността и бедствието. Едно животно, което се намира в свършена хармония с околната среда, представлява свършен механизъм. Природата въздействува върху интелекта едва когато навикът и инстинктът станат

безполезни. Няма интелект там, където липсва промяна или няма нужда от промяна. От интелекта се възползват само ония животни, които трябва да се сблъскат с огромното разнообразие от нужди и опасности.

И тъй според мен човекът от Горния свят се е насочил към крехката си хубост, а оня от Долния свят — към механиката. Само че това свършено състояние е било лишено от един-единствен елемент, за да достигне механичното си съвършенство — абсолютната неизменност. Очевидно с течение на времето изхранването на Долния свят, независимо как се е осъществявало, е било нарушено. Майка Нужда, която за някакви си хиляди години е била изтикана на заден план, отново се е появила, и то долу. Долният свят, бидейки в допир с машините, които, колкото и да били свършени, все пак понякога се нуждаели от малко мисъл освен от навик, вероятно по неволя си запазил доста повече инициатива от Горния, макар и различна от човешката.

И когато другото месо започнало да не достига, те се обърнали към онова, което старите навици досега забранявали. Така виждах аз нещата, обгърнал с поглед за последен път света на осемстотин и две хиляди седемстотин и първа година. Това обяснение може да е погрешно, тъй като е измислено от един смъртен. Но аз така виждах нещата и така ви ги предавам.

След умората, вълненията и ужасите на последните дни и въпреки моята скръб тази скамейка, спокойната гледка и топлото слънце бяха изключително приятни. Бях много уморен, спеше ми се и скоро размишленията ме унесоха. Схващайки това, послушах инстинктите си, проснах се на тревата и дълго и оздравително спях.

Събудих се малко преди залез слънце. Сега Морлоките нямаше да могат да ме нападнат, докато спя, и като се протегнах, се упътих към Белия сфинкс. В едната си ръка държах железния прът, а с другата премятах кибритените клечки в джоба си.

В този момент се случи нещо крайно неочаквано. Когато наближих пиедестала на сфинкса, открих, че бронзовите врати са отворени. Бяха се приплъзнали назад по жлебовете.

Спрях като закован пред тях в нерешителност. Вътре се виждаше малко помещение, а на едно издигнато място в ъгъла се намираще Машината на времето. Лостчетата бяха в джоба ми. И така след цялата

ми сложна подготовка за обсада на Белия сфинкс се озовах пред някакво хрисимо отстъпление. Захвърлих железния прът, почти съжалил, че няма да го използвам.

Но докато се навеждах към портала, внезапно ми хрумна нещо. Този път поне бях схванал умствените операции на Морлоките. Потискайки силното желание да се разсмея, пристъпих бронзовата рамка и се упътих към Машината на времето. С изненада забелязах колко внимателно беше смазана и почистена. До този момент бях подозирал, че Морлоките поне отчасти са я разглобили в опитите си да разберат по свои неясни пътища нейното предназначение.

Затова сега заставах пред нея, изпитвайки наслада само да я докосна, и в този миг се случи това, което бях очаквал. Изведнъж бронзовите врати запълзяха и запушиха рамката с трясък. Бях обгърнат в мрак. Хлъцнах доволно от радост.

Вече чувах мърмореция им смях, докато се насочвах към мен. Съвсем спокойно опитах да запаля кибрита. Трябваше само да пхна лостовите в ключалките и да отлетя като призрак. Ала не бях предвидил нещо съвсем незначително. Тези клечки бяха от най-неприятните — палеха се само на кибритена кутия.

Можете да си представите как изведнъж цялото ми спокойствие се изпари. Малките зверове тутакси ме наобиколиха. Един ме докосна. Замахнах яростно към тях с ключовете и пипнешком се покатерих на машината. По мен се плъзна една ръка, после втора. След това се наложи да се преборя с нахалните им пръсти по ключовете, като в същото време трескаво затърсих ключалките, в които да ги пхна. Едва не ми отмъкнаха единия. Докато се изплъзваше от ръката ми, замахнах в тъмното с глава — чух как дрънна черепа на Морлока, — за да си го възвърна. Това последно възкачване според мен беше още по-страшно и от битката в гората.

Най-накрая наместих лоста и го дръпнах. Вкопчените в мен ръце се отпуснаха. След малко тъмнината се отдръпна пред очите ми и аз се озовах сред същата сивота и хаос, които вече ви описах.

ЕДИНАДЕСЕТ

Вече ви разказах за неприятното чувство и смут, които съпътствуват пътуването във времето. Този път не бях седнал удобно на седалката, а малко накриво и доста нестабилно. Не знаех колко дълго съм бил вкопчен в машината, докато тя се клатушкеше и тресеше, без въобще да я интересува как съм седнал, но когато си наложих да погледна към апаратите, с ужас разбрах къде пристигам. Единият апарат отчита дни, другият — хиляди дни, третият — милиони дни, а четвъртият — милиарди. Вместо да върна лостовете назад, бях ги превъртял напред и когато очите ми попаднаха на индикаторите, осъзнах, че стрелката за хилядите се върти тъй бързо, колкото секундарната стрелка на часовника — към бъдещето.

Докато пътувах, гледката особено започна да се променя. Трептящата сивота потъмня, после — макар да се движех с все същата изумителна скорост — мигащата последователност на дните и нощите, която обикновено показваше, че темпото намалява, се възстанови и започна да става все по-отчетлива. Отначало това безкрайно ме озадачи. Редуването на деня и нощта ставаше все по-бавно, а също и преминаването на слънцето през небето, докато накрая това продължи сякаш векове наред. Накрая над земята всичко замря в постоянен здрач, прекъсван само от време на време от някоя комета, която просветваше през гаснещото небе. Светлата диря, която слънцето оставяше, отдавна бе изчезнала, защото слънцето бе спряло да залязва — то просто се издигаше и спускаше на запад и ставаше все по-голямо и по-червено. Всяка следа от луната бе изчезнала. Кръженето на звездите, което намаляваше все повече и повече, бе сторило място на пълзящи точки светлина. Накрая, малко преди да спра, слънцето — червено и много едро — остана неподвижно на хоризонта, огромен купол, пръскащ мъглява заря, сегиз-тогиз угасвайки за миг. В един момент то пак проблясва, но скоро отново се върна към тъжното си червено състояние. Забавените изгреви и залези ме наведоха на мисълта, че с приливите и отливите на времето беше свършено. Земята

бе останала така — обърната с едната си страна към слънцето, както в момента луната е обърната към земята. Крайно предпазливо, защото си спомних как стремително се бях прекатурил предния път, захванах да обръщам движението си. Кръжащите стрелки намалиха скоростта си, докато тази за хилядите ми се струваше почти неподвижна, а за дните вече не представляваше мъглявина върху циферблата. И още по-бавно, докато започнах да виждам неясните очертания на някакъв пуст морски бряг.

Спрях съвсем леко и останах така в Машината на времето, оглеждайки околността. Небето вече не беше синьо. На североизток беше мастиленочерно и от тази чернота ярко и силно блестяха бледи бели звезди. Над мен беше тъмnochервено и беззвездно, а на югоизток изсветляваше в огненоалено, където, прорязан от хоризонта, плуваше огромният диск на слънцето — червено и неподвижно. Скалите край мен се открояваха яркочервеникави и всички признаци на живот, които успях да забележа в първия момент, се ограничаваха в наситенозелената растителност, покрила издатините по югоизточната им страна. Беше същата пищна зеленина, типична за горския мъх или пещерните лишей: растения, които, подобно на тези, растат в постоянно усойни места.

Машината се намираше на полегат бряг. На югозапад морето се простираше и възкачваше към рязката светла ивица на хоризонта на фона на помръкналото небе. Прибой и вълни нямаше, защото не полъхваше никакъв ветреца. Само водата се повдигаше мазно и отново спадаше като леко дихание, сякаш да каже, че вечното море още се движи и живее. По края, където едно време се бе разбивала водата, се беше насъбрал дебел пласт сол, розовеещ под знойното небе. Главата ми натежа и забелязах, че дишането ми се учести. Усещането ми напомни за моето единствено преживяване като планинар, а оттук разбрах, че въздухът е много по-разреден, отколкото при нас.

В далечината, по пустия склон нагоре дочух прегракнал писък и видях нещо подобно на огромна бяла пеперуда, която се носеше косо и прърхаше с криле в небето, описвайки широки кръгове над мен, а сетне изчезна зад някакви невисоки възвишения. Звукът на гласа ѝ бе тъй печален, че аз потреперих и се настанах по-удобно в машината. Хвърляйки още един поглед наоколо, видях съвсем близо как онова, което бях взел за червеникава скална маса, бавно се запъти към мене.

И тогава забелязах, че това беше всъщност чудовищно ракоподобно същество. Можете ли да си представите рак, голям колкото ей оная маса, с множество крака, които се движат бавно и несигурно, щипките му се люлеят, дългите му пипала, напомнящи камшиците на кочияш, се размахват и сякаш се ослушват, а изпъкналите му очи бляскат към вас от двете страни на металното му лице? Гърбът му беше набразден и изрисуван с неравномерни шарки, а тук-там се виждаха зеленикави инкрустации. А безбройните пипалца на сложната му уста проблясваха и душеха, докато той се придвижваше напред.

Както гледах в почуда това зловещо животно да пълзи към мен, усетих, че нещо ме гъделичка по бузата, сякаш там беше кацнала муха. Опитах да я отпъдя с ръка, ала след миг тя се върна и почти незабавно зад ухото си усетих друга. Замахнах натам и хванах нещо подобно на конец. То се изплъзна тутакси от ръката ми. Изтръпнал от ужас, бавно извърнах глава и видях, че съм сграбчил антената на друг рак-чудовище, застанал зад мен. Злобните му очи се въртяха неистово в орбитите, устата му мърдаше живо, предвкусвайки угощение, а огромните му тромави щипки, изпоцапани с мръсни водорасли, се спускаха към мен. В миг ръката ми здраво хвана лоста и аз се отместих на месец от тия чудовища. Но се намирах все още на брега и още щом спрях, ги видях съвсем ясно. Дюзини като тях сякаш пълзяха насам-натам в сумрака сред лъскави яркозелени листи.

Не мога да ви предам тази атмосфера на отблъскваща пустош, която обгръщаше света. Червеното небе на изток, чернотата на север, соленото Мъртво море, каменистият бряг, гъмжащ от тези мръсни, бавно подвижни чудовища, еднообразното отровнозелено на мъхообразните растения, изтънелият въздух, унищожаваш белите дробове: всичко това имаше потресаващ ефект. Отместих се отново на сто години и там се озовах пред същото слънце — малко по-голямо, малко по-мътно, — същото умиращо море, същият смразяващ въздух и същата тълпа от земни раковидни, които пълзяха насам-натам сред зелените водорасли и червените скали. А на запад в небето съгледах извита бледа линия, която приличаше на огромна нова луна.

Пътувах така, спирайки от време на време на огромни крачки от по хиляда и повече години, притеглян от загадката на земната съдба, наблюдавайки с непознато досега опиянение как слънцето става все по-голямо и по-мътно на западното небе и как животът на старата земя

малко по малко отшумява. Накрая, на повече от трийсет милиона години от сега, необятният нажеженочервен купол на слънцето започна да засенчва почти една десета от потъмняващото небе. И тогава отново спрях, защото пълзящото множество от раци бе изчезнало, а червеният бряг с изключение на яркозелените микроскопични анемонии и лишеи изглеждаше безжизнен. Сега беше обсипан с бяло. Обгърна ме горчив хлад. Към земята летяха редки бели парченца. На североизток под звездите на самуреното небе блещукаше сняг и пред мен се разкри вълнообразното било на розовобели възвишения. По крайбрежната ивица се виждаха гривни от лед, а навътре се носеха цели ледени късове, ала необятната шир, на този солен океан, кървав под безконечния залез, още не бе замръзнала.

Огледах се да видя има ли следи от животински свят. Някакво неопределимо предчувствие още ме задържаше в машината. Ала не видях нищо да се движи, нито на земята, нито в небето, нито в морето. Само зелената пяна по скалите доказваше, че животът не е угаснал. В морето се беше появила пясъчна плитчина, а водата се бе отдръпнала от брега. Стори ми се, че виждам нещо черно да се премията по този бряг, но когато вперих очи в него, то замря и аз реших, че съм се излъгал и че това черно нещо е просто камък. Звездите в небето бяха станали съвсем ярки и почти не блещукаха.

Изведнъж забелязах, че заоблените западни очертания на слънцето са се променили, в кривата се бе появила вдлъбнатина, залив. Видях как тя се уголемява. Минута може би стоях като вцепенен, загледан в тази чернота, която пълзеше да закрие деня, и тогава разбрах, че предстои затъмнение. Дискът на слънцето се пресичаше от луната или от планетата Меркурий. Отначало естествено предположих, че е луната, но твърде много неща ме карат да вярвам, че бях свидетел на преминаването на някаква вътрешна планета, която се намира много близо до земята. По бреговата линия се появи вълничка и сетне шепот. Ала след тези безжизнени звуци светът остана безмълвен. Безмълвен? Трудно би могло да се предаде тази тишина. Всички звуци на човека, блеенето на овцете, крясъците на птиците, жуженето на мушиците, движението, което създава фона на нашия живот — всичко това вече го нямаше. Със сгъстяването на мрака блуждаещите снежинки станаха по-изобилни и затанцуваха пред очите ми, а студенината на въздуха се изостри. Накрая, един подир друг,

много бързо белите върхове на далечните хълмове изчезнаха в чернотата. Лекият бриз се превърна в стенещ вятър. Видях как черната сянка на затъмнението се носи стремително към мен. След миг пред зора ми останаха само бледнеещите звезди. Всичко наоколо бе непрогледно. Небето беше абсолютно черно.

Обхвана ме ужасът на тази предълбока тъма. Студът, който се просмукваше в костите ми, и болката причинена от дишането, ме сковаваха. Потръпнах и в миг ми прилоша до смърт. И тогава в небето се появи като нажежена до червено дъга краят на слънцето. Слязох от машината, за да се съвзема. Зави ми се свят и усетих, че съм неспособен да поема по обратния път. Докато стоях така замаян и объркан, отново съгледах онова черно нещо, което се движеше по брега — вече нямаше никаква грешка, че се движеше, — на фона на червената морска вода. Беше кръгло като футболна топка, може би по-голямо, и от него се подаваха дълги пипала: изглеждаше черно пред кървавочервената вода и пъргаво подскачаше. После усетих, че губя съзнание. Ала ужасната заплаха да остана безпомощен в този тъй отдалечен и страшен здрач ми дадоха сетни сили да се покатеря на седалката.

ДВАНАДЕСЕТ

Така се завърнах. Сигурно дълго време съм стоял безчувствен в машината. Отново се появи примигващата редичка от дни и нощи, слънцето пак грейна в позлата, а небето посиня. Задишах далеч по-спокойно. Пулсиращите контури на земята прииждаха и се отдръпваха. По циферблата стрелките се въртяха в обратна посока. Накрая отново видях неясните сенки на къщите, доказателствата за умиращото човечество. И те се промениха и се стопиха, а на тяхно място дойдоха други. Малко след това, когато стрелката за милионите стигна до нулата, намалих скоростта. Започнах да разпознавам нашата недотам красива, но близка нам архитектура, стрелката на хилядите се върна на началното си положение, нощта и денят се разграничиха. Край мен се появиха старите стени на лабораторията. Сега вече съвсем внимателно взех да спирам машината.

Съгледах нещо дребно, което ми се стори чудновато. Бях ви казал, струва ми се, че когато тръгвах, преди скоростта съвсем да се увеличи, госпожа Уочет бе прекосила стаята с бързина, която ми напомни ракета. На връщане отново минах през минутата, когато тя прекосяваше лабораторията. Сега обаче всяко нейно движение бе като че ли точно обратното на предишното. Вратата в другия край се отвори и тя безшумно се понесе през лабораторията с гръб напред и изчезна зад вратата, от която преди това беше влязла. Точно преди нея бях зърнал за миг Хилиър, но той мина като светкавица.

Спрях машината и отново се озовах сред милата ми лаборатория, сред инструментите ми, сред приборите, точно както ги бях оставил. Смъкнах се с последни сили и седнах на кушетката. Няколко минути треперих като в треска. После взех да се успокоявам. Ето ме пак в моята работилница, каквато си беше по-рано. Възможно е да съм заспал и всичко да е било само сън.

И все пак не съвсем! Бях тръгнал с машината от югоизточния край на помещението. А бях спрял в северозападния, до стената, където видяхте машината преди малко. Това ви дава точното

разстояние от малката полянка до пиедестала на белия сфинкс, в който Морлоките я бяха отнесли.

Известно време мозъкът ми остана като скован. След малко се надигнах и дойдох по коридора тук, накуцвайки, защото петата още ме болеше, и безжалостно мръсен. На масата до вратата погледът ми попадна на вестник „Пел Мел“. Датата беше действително днешна, а като се извърнах към часовника, разбрах, че приближава осем. Дочух гласовете ви и дрънченето на чиниите. Не смеех да пристъпя — беше ми лошо и усещах слабост. И тогава подуших аромата на прелестно истинско месо и отворих вратата към вас. Останалото знаете. Изкъпах се, вечерях, а сега ви разказвам преमेждията си.

— Зная — каза той след малко, — че всичко това ще ви се стори абсолютно невероятно. А най-невероятното за мен е, че тази вечер съм тук в тази приятна мила стая, гледам скъпите ви ликове и ви разправям тези странни приключения.

Той се обърна към Медика.

— Не. Не очаквам да ми повярвате. Приемете го като лъжа — или пророчество. Сънувал съм примерно всичко в работилницата. Считайте, че съм размишлявал върху съдбините на нашата раса и накрая съм измъдрил тази фантазмагория. Ако решите, че моите уверения са обикновен творчески проблясък, ще можете да вникнете в тях. А ако ги приемете като приказка, какво бихте си помислили?

Той пое лулата си и захвана по стар навик, да почуква с нея нервно по пръчките на решетката. За момент се умълчахме. След това столовете заскърцаха, по килима замърдаха обувки. Отместих поглед от лицето на Пътника във времето и се взрях в слушателите му. Бяха в тъмното, а пред тях плуваха ситни цветни точки. Медикът изглеждаше погълнат в размишления за нашия домакин. Издателят се бе втренчил в края на пурата си — шеста по ред. Журналистът се зае да търси часовника си. Останалите, доколкото си спомням, бяха неподвижни.

Издателят се изправи с въздишка.

— Жалко, че не пишете! — каза той и сложи длан на рамото на Пътника във времето.

— Не вярвате ли?

— Е...

— Знаех си.

Пътникът във времето се обърна към нас.

— Къде е кибритът? — попита той. Запали една клечка и заговори над лулата си, изпускайки дим. — Да ви кажа право... сам не вярвам... И въпреки това...

Очите му се насочиха в безмълвен въпрос към повехналите бели цветя на малката масичка. После сведе поглед към ръката, с която държеше лулата си, и видях, че се взира в някакви полузаздравели ранички по кокалчетата на пръстите си.

Медикът стана, приближи до лампата и заразглежда цветята.

— Странни са тези плодници — каза той. Психологът се наведе да ги види, протягайки ръка, за да получи едно цвете.

— Бас държа, че вече е един без четвърт — каза Журналистът. — Как ще си ходим?

— На гарата има колкото искате кабриолети — отговори Психологът.

— Любопитна история — подхвърли Медикът, — сигурен съм, че не познавам естествения ред на тези цветя. Може ли да ги взема?

Пътникът във времето замълча. После изведнъж каза:

— В никакъв случай.

— Откъде сте ги взели всъщност? — попита Медикът.

Пътникът във времето вдигна ръка към главата си. Заговори като човек, който се опитва да задържи някаква неуловима мисъл.

— Уийна ги сложи в джоба ми, докато пътувах във времето. — Той огледа стаята с невиждащи очи. — Да ме убият, ако си спомням нещо. Тази стая и всички вие, и атмосферата на този ден е прекалено много за паметта ми. Правил ли съм някога Машина на времето или модел на такава машина? Или е било само сън? Казват, че животът е сън, един скъпоценен нещастен сън по някое време — ала не бих издържал още един такъв. Това е лудост. Ами откъде идва тогава този сън?... Трябва да видя машината. Ами ако няма такава?

Той сграбчи припряно лампата и я понесе, пръскайки червени отблясъци през вратата и по коридора. Тръгнахме след него. На припламващата лампа видяхме ясно машината — приклепнала, грозна и килната на една страна — вещ от месинг, абанос, слонова кост и прозрачен, искрящ кварц. Беше твърда — защото аз протегнах ръка и пипнах страничното перило, — по слоновата кост имаше кафеникави

точичи и петна, по долните части бяха полепени стръкове трева и мъх, а едното перило стърчеше огънато встрани.

Пътникът във времето остави лампата на скамейката и погали с ръка повреденото перило.

— Всичко е наред — каза той. — Това, което ви разказах, е самата истина. Извинете, че ви доведох тук в тоя студ.

Той пое лампата и всички се върнахме в стаята за пушене в абсолютно мълчание.

Заедно с нас в салона дойде и той и помогна на Издателя да облече палтото си. Медикът се взря в лицето му и след кратко колебание заяви, че сигурно се е преуморил от работа, а Той се разсмя широко. Помня как застана на вратата и ни пожела лека нощ с висок глас.

С Издателя взехме кабриолет. Според него разказът бил „най-долнопробна лъжа“. Лично аз бях неспособен да стигна до някакво заключение. Разказът му беше тъй фантастичен и невероятен, а думите му толкова трезви и верни. Лежах буден през по-голямата част от нощта и мислех за това. На следния ден реших да отида при Пътника във времето. Казах ми, че е в лабораторията, и тъй като вече познавах добре къщата, се отправих натам. Лабораторията обаче беше празна. За момент вперих поглед в Машината на времето, протегнах ръка и пипнах лоста. При това движение, приклепналата, тежка на вид маса се заклати като клон, разлюлян от вятъра. Нестабилността ѝ ме стресна извънредно много и не зная защо, се сетих за детството си, когато ми забраняваха да се меса в чужди работи. Върнах се по коридора. Пътникът във времето ме посрещна в салона за пушене. Идваше от вътрешността на къщата. В едната ръка носеше фотоапарат, а в другата — раница. Като ме видя, се засмя и ми подаде лакът за поздрав.

— Страшно съм зает — каза той — с онова отгатък.

— Но... да не би да се заблуждавате? — казах аз. — Наистина ли пътувате във времето?

— Наистина пътувам. — И той ме погледна в очите най-чистосърдечно. Нещо се колебаеше. Обходи с поглед стаята. — Нужен ми е само половин час — заяви той. — Зная защо дойдохте и е много мило от ваша страна. Ето няколко списания. Ако останете за обяд, този

път ще ви докажа, че пътувам, с веществени доказателства и всичко останало. Нали няма да се разсърдите, ако ви оставя?

Съгласих се, без да съзнавам добре пълното съдържание на думите му, а той ми кимна и закрачи по коридора. Чух как вратата на лабораторията с трясък се затвори, седнах на един стол и взех някакъв вестник. Какво щеше да прави преди обяда? Внезапно някакво обявление във вестника ми напомни, че в два часа бях обещал да се срещна с Ричардсън, издателя. Погледнах часовника си и видях, че трудно ще мога да удържа на обещанието си. Станах и тръгнах по коридора, за да съобщя това на Пътника във времето.

Когато хванах дръжката на вратата, дочух някакво възклицание, странно замъглено в края, после прищракване и тъп удар. Силна струя въздух ме блъсна, когато отворих вратата, и отвътре долетя звук на счупено стъкло, посипано по пода. Пътникът във времето не беше там. Стори ми се, че за миг видях призрачна, неразличима фигура, седнала сред вихрена маса от черно и месингово — фигура тъй прозрачна, че пейката отзад, с чертежи по нея, се виждаше абсолютно ясно, но щом разтърках очи, това видение изчезна. Машината на времето бе отлетяла. С изключение на уталожващия се прах отсрещният ъгъл на лабораторията беше празен. Стъклото на капандурата очевидно току-що беше разбито.

Изпитах необяснимо изумление. Знаех, че се е случило нещо странно, и за момент не успях да осъзная кое е странното. Докато стоях така със закован поглед, вратата към градината се отвори и се появи слугата.

Спогледахме се. И тогава започнаха да ми хрумват разни неща.

— Оттук ли излезе господин...? — попитах аз.

— Не, господине. Никой не е излизал оттук. И аз мислех, че ще го заваря в лабораторията.

Едва тогава разбрах. С риск да разочаровам Ричардсън, продължих да стоя в очакване на Пътника във времето; чаках за втория, навярно. Още по-чудноват разказ, за доказателствата и снимките, които щеше да донесе със себе си. Но вече започвам да се боя, че трябва да чакам цял живот. Пътникът във времето изчезна преди три години. И както всекиму е известно, вече не се завърна.

ЕПИЛОГ

Нищо не ни остава, освен да се чудим. Ще се върне ли той някога? Възможно е да се е понесъл назад в миналото и да е попаднал сред кръвожадните, космати диваци от каменната ера; в бездната на Кредното море или сред кошмарните гущери, огромните влечугоподобни чудовища от времето на юрата. Дори сега — ако ми бъде позволено да кажа така — той може да се лута по някой еолитен коралов риф, обитаван от плеизозори, или край самотните солени езера на триасовата ера. Или пък е отишъл напред, в някоя от по-близките нам епохи, където хората са още хора, но загадките на нашето време вече са разкрити и отегчителните ни проблеми разрешени? В зрелия период на расата, защото аз, от своя страна, не мога да мисля, че последните години на усилни експерименти, фрагментарни теории и взаимно несъгласие са наистина кулминацията на човечеството! Казвам, от моя гледна точка. Зная, че той — защото по този въпрос бяхме разговаряли дълго, преди да бъде създадена Машината на времето — имаше нерадостни мисли за съдбата на човечеството и виждаше в нарастващия „куп“ цивилизация само едно нелепо натрупване, което накрая неизбежно ще се срути и ще унищожи своите създатели. Ако това е тъй, все едно трябва да продължим да живеем. Ала за мен бъдещето е още тъмно и непрогледно — една необятна, неведома шир, осветена на няколко произволно избрани места от спомена за неговия разказ. Освен това пазя, за свое успокоение, два неизвестни бели цвята — вече сухи, кафяви, плоски и крехки, — за да ми доказват, че дори когато мисълта и силата вече няма да ги има, в сърцето на човека още ще живеят благодарността и взаимната топлина.

Със съдействието на Пеньо Бобев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.